

Jaarverslag 2021
Afvalsturing Friesland NV

Leeuwarden, 18 maart 2022

samen halen we alles eruit

Inhoudsopgave

Bericht van de Raad van Commissarissen aan de Algemene Vergadering	4
Samenstelling van de Raad van Commissarissen in 2021	8
Verslag van de directie	9
Juridische structuur Afvalsturing Friesland NV	33
Kerngegevens en kengetallen	34
Jaarrekening	35
Geconsolideerde balans per 31 december 2021 na resultaatbestemming	36
Geconsolideerde balans per 31 december 2021 na resultaatbestemming	37
Geconsolideerde winst- en verliesrekening 2021	38
Overzicht totaal resultaat	38
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2021	39
Toelichting op de geconsolideerde balans, de geconsolideerde winst- en verliesrekening en het geconsolideerd kasstroomoverzicht	40
Grondslagen voor de consolidatie	40
Algemene grondslagen voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening	41
Grondslagen voor de waardering van activa en passiva	42
Grondslagen voor de bepaling van het resultaat	44
Grondslagen voor de opstelling van het geconsolideerd kasstroomoverzicht	45
Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde balans	46
Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde winst- en verliesrekening	51
Overige toelichtingen	53
Vennootschappelijke balans per 31 december 2021 na resultaatbestemming	54
Vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2021	56
Toelichting op de vennootschappelijke balans en winst- en verliesrekening	57
Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige balans	57
Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar 2021	61
Resultaatbestemming voorgaand boekjaar 2020	61
Toelichting op de onderscheiden posten van de winst- en verliesrekening	62
Gebeurtenissen na balansdatum	62
Ondertekening van de jaarrekening	63
Overige gegevens	64
Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat	64
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	65

Bericht van de Raad van Commissarissen aan de Algemene Vergadering

Jaarrekening

Hierbij bieden wij u het jaarverslag van Afvalsturing Friesland NV over 2021 aan. Deloitte Accountants heeft de jaarrekening gecontroleerd en zal deze van een controleverklaring voorzien. Deze verklaring is aan het eind van dit jaarverslag opgenomen.

Wij hebben het jaarverslag 2021 in onze vergadering van 18 maart 2022 besproken. Deze bespreking is voorafgegaan door een overleg van de auditcommissie van onze raad van commissarissen met de directie. In dit overleg is van gedachten gewisseld over de belangrijkste bevindingen wat betreft de ontwikkeling en de kwaliteit van het resultaat, de ontwikkeling van de balansposten en de vermogenspositie, significante risico's en de betrouwbaarheid van de (administratieve) beheersorganisatie. Op basis van de opgestelde jaarstukken, het accountantsverslag en de toelichting van de directie heeft de auditcommissie positief aan onze raad geadviseerd over de jaarrekening 2021.

Toezicht

De raad van commissarissen heeft in 2021 acht keer vergaderd. Zes vergaderingen zijn vanwege de coronabepalende maatregelen digitaal gehouden en twee hebben we door de tussentijdse versoepelingen fysiek kunnen houden.

Vast onderwerp van bespreking door onze raad zijn de stukken die in het kader van de planning- en controlcyclus worden opgesteld. In dat kader zijn het jaarplan 2021, het jaarverslag 2020, de begroting 2022 en de managementrapportages (over achtereenvolgens de eerste vier maanden en de eerste acht maanden van het verslagjaar) door onze raad met de directie besproken. Het jaarplan, het jaarverslag en de concept-begroting zijn vooraf onderwerp van bespreking geweest in het overleg van de auditcommissie en de directie, waarna door de auditcommissie een positief advies aan de raad van commissarissen over deze stukken is uitgebracht.

De remuneratiecommissie van onze raad heeft begin 2021 de doelstellingen van de bestuurder voor het verslagjaar vastgesteld en de door hem gerealiseerde doelstellingen over 2020 beoordeeld.

Onze toezichhoudende taak richt zich verder op het nauwlettend volgen van de ontwikkelingen op het gebied van kwaliteit, arbeidsomstandigheden, veiligheid en milieu (KAVM) bij Omrin. Waar nodig gaan we hierover in bespreking met de directie en haar vertegenwoordigers en brengen we relevante aandachtspunten bij hen onder de aandacht. Dat gebeurt met name in het overleg dat twee van onze commissarissen, de heren Hoogendoorn en Wigboldus, regelmatig met de KAVM-directievertegenwoordiger en de KAVM-concerncoördinator van Omrin voeren. De commissarissen brengen van dit overleg verslag uit aan onze raad.

In het afgelopen jaar is vooral van gedachten gewisseld over de uitvoering van het projectplan dat is opgesteld om de veiligheidscultuur binnen Omrin verder te versterken. Omrin heeft als doel gesteld om de huidige score van 3,2 (calculatief) op de veiligheidscultuurladder te verhogen naar het hoge niveau 4 (proactief). De rapportage van de voortgang hiervan in managementrapportages, zoals dat vanaf 2022 invulling zal krijgen, biedt ons als commissarissen de mogelijkheid om dit proces proactief te volgen en hierover waar gewenst advies uit te brengen.

Aan de jaarlijkse overlegvergadering van de bestuurder en de ondernemingsraad die aan het begin van het jaar wordt gehouden, is namens onze raad deelgenomen door de heer Wigboldus. In deze overlegvergadering worden de jaarplannen van de bedrijvengroepen besproken en komen belangrijke ontwikkelingen met betrekking tot de onderneming, zowel terugkijkend als vooruitblikkend, aan de orde. Het reguliere jaarlijkse informeel overleg tussen de ondernemingsraad van Omrin en onze raad, dat vanwege de coronamaatregelen in 2020 helaas niet door kon gaan, is het afgelopen jaar in september gehouden. In dit overleg is in een groepsgewijze opzet van gedachten gewisseld over onder meer de krapte op de arbeidsmarkt en de gevolgen daarvan voor Omrin, de interne communicatie, de veiligheidscultuur en diversiteit.

In november 2021 vond het jaarlijkse informeel overleg tussen de bedrijfsdirecteuren van Omrin en onze raad plaats. Tijdens dit overleg informeren de directeuren ons over relevante ontwikkelingen binnen hun bedrijvengroepen en vragen wij hun mening over voor het bedrijf belangrijke zaken, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, duurzaamheid en het realiseren van de strategische en operationele doelstellingen van Omrin.

Vanuit onze toezichthoudende rol stellen wij met tevredenheid vast dat de onzekerheden die het uitbreken van de coronapandemie in 2020 voor ons bedrijf met zich bracht, zoals voor vele andere bedrijven, in het afgelopen jaar bij Afvalsturing Friesland aanzienlijk zijn gereduceerd. Daarmee was de impact van de corona-ontwikkelingen en -maatregelen weliswaar nog steeds een regelmatig terugkerend aandachtspunt in onze vergaderingen, maar veel minder in relatie tot (mogelijke) substantiële effecten op de bedrijfsvoering.

We zijn regelmatig het gesprek met de directie aangegaan over belangrijke ontwikkelingen in de operationele bedrijfsvoering in samenhang met de eerder vastgestelde strategische uitgangspunten voor Omrin. Het gaat dan om zaken als de bijdrage die Omrin als totaaloplosser aan de gehele keten van het huishoudelijk restafval levert, de afvalportefeuille, het optimaal benutten van de beschikbare verwerkingscapaciteit van onze installaties, de samenwerking met onze aandeelhouders en de invulling die Omrin geeft aan haar proactieve rol in de circulaire transitie. Zo hebben we ook uitgebreid van gedachten gewisseld over de voorgenomen realisatie door Afvalsturing Friesland van een digestaatverwerkingsinstallatie. Verder hebben we aan de hand van een presentatie van het hoofd HR en de programmamanager HR uitgebreid gesproken over het inclusiviteits- en diversiteitsbeleid bij Omrin. Door de security-officers van de afdeling ICT van Omrin is een toelichting gegeven op de wijze waarop de informatiebeveiliging bij Omrin is ingericht, welke waarborgen zijn ingebouwd om ervoor te zorgen dat de risico's van datalekken en ransomware-aanvallen tot een minimum worden beperkt en hoe aan

bewustwording hierover onder de medewerkers wordt gewerkt. We hebben met veel interesse kennis genomen van de planontwikkeling van onze bedrijfslocatie Ecopark De Wierde in Heerenveen, waarbij een relatie is gelegd naar het programma ‘Werklandschappen van de toekomst’. Dit landelijke programma is gericht op het realiseren van groene, gezonde en klimaatbestendige bedrijventerreinen.

Samenstelling

Er hebben zich in het afgelopen jaar geen wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van onze raad en in de commissies van onze raad.

Rekening houdend met het aflopen van de maximale statutaire - en met instemming van de algemene vergadering met één jaar verlengde - benoemingsperiode van mevrouw Vlietstra als president-commissaris bij Afvalsturing Friesland per 1 februari 2022, is in het voorjaar van 2021 het traject voor haar opvolging gestart. We hebben een actuele profielschets voor deze functie vastgesteld en de profielschets vervolgens gedeeld met onze aandeelhouders en met de ondernemingsraad van Omrin, om hen de mogelijkheid te bieden geschikte personen voor deze functie aan te bevelen. Vervolgens zijn contacten gelegd met enkele potentiële kandidaten en zijn gesprekken gevoerd door de daartoe uit onze raad samengestelde selectiecommissie. Op basis daarvan is de heer Den Oudsten unaniem door de commissie voor benoeming voorgedragen en is hij unaniem door onze raad van commissarissen benoemd tot president-commissaris bij Afvalsturing Friesland met ingang van 1 februari 2022. De heer Den Oudsten was eerder onder andere burgemeester van Meppel, Enschede en Groningen en waarnemend burgemeester van Utrecht.

Ten tijde van het uitbrengen van dit jaarverslag is mevrouw Vlietstra inmiddels afgetreden. Daarmee heeft onze raad en heeft Afvalsturing Friesland afscheid genomen van een uiterst kundige en zeer betrokken voorzitter, die met veel inzet invulling aan haar voorzitterschap heeft gegeven. Ze heeft in haar hoedanigheid van voorzitter en toezichthouder een belangrijke rol gehad bij de ontwikkeling die Afvalsturing Friesland gedurende haar negenjarige zittingsperiode heeft doorgemaakt, dit steeds in een uitstekende verstandhouding met onze aandeelhouders. Wij zijn mevrouw Vlietstra daar zeer erkentelijk voor.

Per 1 januari 2022 is een wetwijziging van kracht geworden op grond waarvan voor grote vennootschappen zoals Afvalsturing Friesland de zogenoemde streefcijferregeling geldt. Met deze regeling moet waar nodig een evenwichtiger verhouding tussen mannen en vrouwen in raden van commissarissen, raden van bestuur en de subtop van de desbetreffende bedrijven worden gerealiseerd. Gelet op de huidige samenstelling van onze raad zal dit een belangrijk uitgangspunt zijn bij de (voordracht voor) benoeming in toekomstige vacatures.

Bezoldiging commissarissen

In het afgelopen jaar hebben wij een extern bureau gevraagd om een analyse te maken van de hoogte van de in 2013 vastgestelde en niet-geïndexeerde bezoldiging in relatie tot de beloningsontwikkelingen in de jaren daarna, de toegenomen verantwoordelijkheden van de commissarissen als toezichthouders en het grotere tijdsbeslag dat met het commissariaat bij ons bedrijf is gemoeid.

In de analyse is een vergelijking gemaakt met een referentiemarkt van andere bedrijven, met als resultaat het advies om de bezoldiging met ingang van 2022 te verhogen tot bedragen rond de mediaan van de referentiemarkt en de bezoldiging met ingang van 2023 te indexeren. De aandeelhouders hebben in hun vergadering van 10 december 2021 in meerderheid ingestemd met de voorgestelde aanpassing van de bezoldiging.

Ten slotte

2021 was een jaar met (opnieuw) de nodige uitdagingen, zowel strategisch als operationeel. Deze zijn veelal voortvarend en proactief opgepakt, met de kanttekening dat de doorlooptijd van projecten vaak onvermijdelijk een langere periode dan een kalenderjaar bestrijkt. Afvalsturing Friesland is er gedurende het afgelopen jaar prima in geslaagd om invulling te geven aan haar rol als bedrijf 'van en voor de overheid', met een verantwoord tarievenbeleid en een grote bijdrage op het gebied van duurzaamheid, circulariteit en inclusiviteit. Dit wordt bevestigd door de weloverwogen keuze van de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier om aandeelhouder van Afvalsturing Friesland te worden en vanaf 2022 hun huishoudelijk afval aan ons bedrijf te leveren.

Onze dank en complimenten gaan uit naar de directie en medewerkers van Afvalsturing Friesland die zich hebben ingespannen om daar ieder vanuit hun eigen rol een bijdrage aan te leveren.

Namens de raad van commissarissen,

P.E.J. den Oudsten, president-commissaris
Leeuwarden, 18 maart 2022

Samenstelling van de Raad van Commissarissen in 2021

mw. J.G. Vlietstra	president-commissaris, benoemd door de raad van commissarissen, lid sinds 1 februari 2013, herbenoemd per 1 februari 2017, (met verlenging van de tweede termijn tot 1 februari 2022), tevens voorzitter van de remuneratiecommissie
dhr. J.G. Bonnema	benoemd door de algemene vergadering overeenkomstig een daartoe bindende voordracht namens de aandeelhouders serie A, lid sinds 1 januari 2017, herbenoemd per 1 januari 2021, tevens lid van de auditcommissie
dhr. D. Hoogendoorn	benoemd door de algemene vergadering overeenkomstig een daartoe bindende voordracht namens de aandeelhouders serie A, lid sinds 2 juni 2018, tevens lid van de KAVM-commissie
mw. M.A.J. Jager-Wöltgens	benoemd door de algemene vergadering overeenkomstig een daartoe bindende voordracht namens de aandeelhouders serie A, lid sinds 1 mei 2016, herbenoemd per 1 mei 2020, tevens lid van de remuneratiecommissie en plv. voorzitter van de raad van commissarissen
dhr. R.A.M. Karsmakers	benoemd door de raad van commissarissen, lid sinds 1 december 2015, herbenoemd per 1 december 2019, tevens lid van de auditcommissie en de remuneratiecommissie
mw. B. Vlieger-Ruitenbergh	benoemd door de algemene vergadering overeenkomstig een daartoe bindende voordracht namens de aandeelhouders serie B, lid sinds 1 januari 2016, herbenoemd per 1 januari 2020, tevens voorzitter van de auditcommissie
dhr. J.E. Wigboldus	benoemd door de raad van commissarissen overeenkomstig het versterkt aanbevelingsrecht van de ondernemingsraad, lid sinds 1 januari 2017, herbenoemd per 1 januari 2021, tevens lid van de KAVM-commissie

Verlag van de directie

Inleiding

Gedurende het verslagjaar hebben we met veel enthousiasme en inzet invulling gegeven aan de strategische en operationale doelstellingen van Omrin zoals die voor de periode 2021-2024 zijn vastgesteld. Het was een jaar waarin we met tegenvallers in de bedrijfsvoering werden geconfronteerd, maar waarin we ook uitstekende prestaties hebben verricht. De samenwerking met onze publieke aandeelhouders, essentieel voor het bestaansrecht van Omrin, is steeds leidend geweest bij het uitvoeren van onze activiteiten binnen de keten en in het circulaire transitieproces. De meerwaarde hiervan is nog eens bevestigd door de recente toetreding van de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier tot Afvalsturing Friesland.

Graag neem ik u in dit jaarverslag mee in onze terugblik op 2021.

Externe ontwikkelingen

Het Europees Parlement heeft begin 2021 zijn steun uitgesproken voor het nieuwe EU-actieplan voor de transitie naar een circulaire economie. Centraal hierin staat dat om een volledig circulaire economie tot stand te brengen, in alle stadia van een waardeketen aandacht moet worden besteed aan circulariteit en duurzaamheid: van ontwerp tot productie, en in het hele traject tot bij de consument. Het actieplan is gericht op zeven gebieden die cruciaal zijn om een circulaire economie te realiseren en waar veel grondstoffen worden gebruikt: kunststoffen, textiel, elektronisch afval, verpakkingen, levensmiddelen/water/voedingstoffen, batterijen/voertuigen en gebouwen/bouwmaterialen. Door het Parlement is in aanvulling op het actieplan gevraagd om voor 2030 bindende EU-doelstellingen te formuleren voor materiaal(her)gebruik en voor het gehalte aan gerecycled materiaal in producten.

In het nationale programma 'Nederland circulair in 2050' wordt de transitie geschetst naar een volledig circulaire economie in Nederland in 2050. Tussendoel hierbij is 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030. Om aan het realiseren van die ambitie te kunnen bijdragen heeft de toenmalige staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) in januari 2021 aangekondigd dat het Landelijk Afvalbeheerplan 2017-2023 (LAP3) zal worden opgevolgd door een Circulair Materialenplan (CMP1). Waar het huidige LAP volgens de staatssecretaris vooral op de achterkant van de keten is gericht (het afvalbeheer), moet met het CMP meer worden gestuurd op de hogere treden van de afvalhiërarchie, zoals preventie en hergebruik. De ambitie is om met het CMP in een stimulerend kader te voorzien voor het doorontwikkelen van de circulaire economie.

Het belang van opschaling en het versnellen en intensiveren van de stappen om de circulaire doelstellingen te kunnen realiseren wordt breed onderkend, zowel in de politiek als vanuit het werkveld.

In de actualisatie van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021-2023, die in oktober 2021 aan de Tweede Kamer is aangeboden, ligt de focus op drie thema's: hoger op de R-ladder (verdere verlaging van het grondstoffengebruik en maximaal waardebehoud), systeemverandering van lineair naar circulair en impact door focus op de relevante grondstoffenstromen.

Branchevereniging NVRD (waarin de Nederlandse gemeenten en de overheidsbedrijven die actief zijn op het gebied van afvalbeheer zich hebben verenigd, waaronder Omrin) heeft in aanloop naar de vorming van een nieuw kabinet aanbevelingen gedaan om tot een echte ketenaanpak te komen.

De in 2020 ingevoerde belastingheffing op de import van buitenlands afval (de importheffing) was voor de brancheorganisatie Vereniging Afvalbedrijven aanleiding om met het ministerie van IenW in gesprek te gaan over een alternatief plan voor de importheffing.

Door de toenmalige staatssecretaris van IenW zou een alternatief totaalpakket acceptabel kunnen zijn met inachtneming van de volgende voorwaarden:

- Overeenstemming over een gemeenschappelijke agenda met concrete afspraken over recycling en een tijdpad voor het volledig afbouwen van verbranden en storten in Nederland.
- Een vervangend pakket aan maatregelen met minimaal equivalente CO₂-besparing.
- Overeenstemming met het ministerie van Financiën over het opnieuw uitzonderen van afvalstoffenbelasting over buitenlands afval en alternatieve dekking van de opbrengsten.

Met name de eerste voorwaarde stond het bereiken van overeenstemming in de weg. Volgens de staatssecretaris zou afbouw van Nederlandse verbrandingscapaciteit noodzakelijk zijn vanuit het nationale perspectief van circulaire economie, bodemassen en CO₂-uitstoot. De impact op hoeveelheden afval en emissies in Nederland zou juist groter worden door de import van afval. De Vereniging Afvalbedrijven wijst daarentegen op het grote tekort aan recycle- en verbrandingscapaciteit in Europees verband tot zeker 2035 en de grote hoeveelheden afval die in andere Europese landen nog steeds worden gestort en de negatieve milieueffecten daarvan.

In juni 2021 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht om in overleg met de afvalsector een realistisch scenario te ontwikkelen voor de afbouw van Nederlandse afvalverbrandingscapaciteit dat past bij de route naar een circulaire en klimaatneutrale economie. Dit met inachtneming van de effecten op de gehele afvalketen, de werkgelegenheid, de duurzame energie en warmte die afvalenergiecentrales leveren en CO₂-reductie op Europees niveau. Als over dit afbouwpad overeenstemming is bereikt, zou de importheffing heroverwogen moeten worden. Het overleg hierover tussen de ministeries van IenW en Economische Zaken en Klimaat en de afvalsector is gaande.

Medio 2021 is de Europese Klimaatwet aangenomen, waarin is vastgelegd dat de EU in 2050 klimaatneutraal moet zijn. Daartoe moet in 2030 de CO₂-emissie met 55% zijn gedaald ten opzichte van 1990.

In Nederland vormen het Klimaatakkoord, de Klimaatwet en het Klimaatplan de basis van het klimaatbeleid. Doel voor 2030 is 49% CO₂-reductie ten opzichte van 1990. Daaraan moet onder andere worden bijgedragen door de per 1 januari 2021 van kracht geworden Wet CO₂-heffing industrie. Op basis van deze wettelijke regeling kan een heffing per ton uitgestoten CO₂ bij industriële bedrijven (waaronder de afvalverbrandingsinstallaties) in rekening worden gebracht. Deze heffing bedroeg in 2021 € 30 per ton CO₂ en kan oplopen naar € 125 per ton CO₂ in 2030.

In de eerste jaren na invoering wordt door middel van een systeem van dispensatierechten (voor een van de heffing vrijgestelde hoeveelheid CO₂-emissie) ruimte aan bedrijven geboden om investeringen te doen waarmee hun CO₂-emissie kan worden verminderd, zodat niet meteen de (gehele) heffing hoeft te worden betaald.

Onder regie van het landelijke Transitieteam Kunststoffen is in het voorjaar van 2021 het actieplan 'Toepassen kunststof recycklaat' uitgebracht. Omrin was een van de betrokken partijen bij de totstandkoming hiervan.

In het actieplan wordt het belang van versnelde actie op korte termijn benadrukt om de ambitieuze doelen van de Transitieagenda Kunststoffen te halen. De acties zijn als volgt onderverdeeld:

- bevorderen van de vraag naar kunststof recycklaat
- ontwikkelen van het aanbod van kunststof recycklaat
- ketensamenwerking om vraag en aanbod beter te laten aansluiten
- marktvoorwaarden en economische prikkels.

Streefbeeld voor 2030 is de inzet van 1.000 kton kunststof recycklaat, waarvan 750 kton uit mechanische recycling en 250 kton uit chemische recycling.

In de Ketenovereenkomst Verpakkingen 2020-2029 tussen de VNG namens de gemeenten en het Afvalfonds Verpakkingen is de keuzevrijheid van gemeenten vastgelegd over hun rol in de keten van inzameling tot en met recycling van kunststof verpakkingen en drankenkartons. De gemeenten kunnen kiezen voor het bronscheidingsmodel of het nascheidingsmodel met bijbehorende inzamelvergoeding, als alternatief voor het ketenregiemodel waarin gemeenten verantwoordelijk zijn voor de keten van kunststof verpakkingsafval van brongescheiden inzameling of nascheiding, overslag, sortering en laten recylen met bijbehorende ketenvergoeding. In het nascheidingsmodel levert de gemeente haar restafval aan bij een door het Afvalfonds namens het verpakkend bedrijfsleven gecontracteerde nascheider die zorgt voor nascheiding van het kunststof verpakkingsafval. Deze nascheider kan daarbij als samenwerkingsverband van gemeenten ook uitvoering geven aan de opslag, overslag, transport, sortering, vermarkting en/of recycling van kunststof verpakkingsafval.

Andere voor Omrin en onze aandeelhouders relevante beleidsontwikkelingen in het verslagjaar waren:

- Het invoeren van statiegeld op kleine plastic flessen om de hoeveelheid zwerfafval te reduceren (per 1 juli 2021).
- Het invoeren van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor matrassen (van kracht per 1 januari 2022).
- Het besluit om per 31 december 2022 statiegeld op blikjes in te voeren, eveneens bedoeld om zwerfafval tegen te gaan
- De voorgenomen invoering van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor textiel met ingang van 2023, met als achterliggend doel om in 2025 50% van het afgedankte textiel opnieuw te gebruiken door producthergebruik en recycling (waarvan tenminste 20% producthergebruik).

Strategische koers Omrin 2021-2024

In december 2020 is de strategie van Omrin voor de periode 2021-2024 vastgesteld. Vanuit onze 'purpose' - het bouwen van circulaire (afval)ketens voor het welzijn van volgende generaties - wordt het bestaansrecht van Omrin en onze leidraad bij alles wat er in ons bedrijf gebeurt als volgt verwoord in:

- onze missie: het afvalbeleid van gemeenten uitvoeren via inzameling, verwerking en valorisatie van huishoudelijk afval op de meest duurzame wijze; en in
- onze visie:
 - innovatieve, meest duurzame afvalinzamelaar en verwerker (80% hergebruik in 2024) met een top-3 laag nettotarief en aantoonbare maatschappelijke meerwaarde
 - regisseur van impactvolle circulaire ecosystemen
 - aantrekkelijke werkgever.

Als publiek bedrijf blijven we bouwen aan onderscheidend vermogen met ons unieke concept ('bronscheiden waar het moet, nascheiden waar het kan' en het optimaal benutten van onze innovatieve installaties) en met het versterken van onze proactieve rol in de transitie naar een circulaire economie (samenwerking met ketenpartners, het bouwen van ecosystemen en het participeren in communities). We geven dit vanuit een integrale circulaire visie invulling, waarbij naast het sluiten van grondstofketens en de productie van duurzame energie ook biodiversiteit en inclusiviteit belangrijke pijlers onder ons concept zijn. Hierbij hanteren we de volgende strategische uitgangspunten:

- Omrin kiest voor een publiek profiel
- Omrin is en blijft als totaaloplosser de gehele afvalketen van huishoudelijk restafval bestrijken
- Omrin neemt de regierol in de transitie naar een circulaire economie
- Omrin verricht commerciële activiteiten ter ondersteuning c.q. versterking van de nutstaken
- Omrin zoekt de balans tussen circulaire bedrijfsvoering, service en kosten
- Omrin voert een financieel solide beleid
- Omrin is een aantrekkelijke werkgever
- Omrin zorgt voor meerwaarde voor de omgeving.

Bij het uitvoeren van de strategie 2021-2024 staan de volgende doelen centraal:

- we gaan voor tevreden klanten: goede service, lage kosten en uitstekende dienstverlening
- we zetten in op het maximaal terugwinnen van grondstoffen en duurzame energie uit afval: door innovatie, door verbetering van voor- en nascheiding en door het aangaan van nieuwe samenwerkingen
- we gaan voor circulaire bedrijfsvoering: volledig duurzaam transport, meer biodiversiteit op onze bedrijfslocaties en circulaire inkoop
- we handelen overeenkomstig onze kernwaarden: innovatief, klantgericht, verantwoordelijk, verbindend en professioneel
- we gaan voor een optimale benutting van onze installaties: de scheidings- en bewerkingsinstallatie (SBI), de kunststoffensorteerinstallatie (KSI) en de reststoffenenergiecentrale (REC).

Deze strategische doelstellingen zijn uitgewerkt in operationele subdoelstellingen als richtinggevend kader voor onze bedrijvengroepen. De publieksversie van de vastgestelde strategische koers van Omrin is begin 2021 breed gedeeld met onze aandeelhouders en de desbetreffende gemeenteraden, zowel in fysieke vorm als digitaal, en ging vergezeld van een filmpje met de titel 'Omrin inspireert en doet!'. Ook alle medewerkers van Omrin hebben een exemplaar van het strategieboekje ontvangen.

Publieke samenwerking

Afvalsturing Friesland zorgt - met inachtneming van de hiervoor vermelde strategische uitgangspunten en doelen - voor het duurzaam overslaan, transporteren en be- en verwerken van het huishoudelijk afval van de bij haar aangesloten (samenwerkende) gemeenten en is hun kennispartner voor het realiseren van de VANG-doelstellingen. Gemeenten vertalen de VANG-ambities in hun gemeentelijk afval- of grondstoffenbeleidsplan. Daarin wordt, naast de kwantitatieve streefgetallen (tenminste 75% scheiding van het huishoudelijk afval en maximaal 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar, met als landelijke stip aan de horizon maximaal 30 kilogram per inwoner per jaar in 2025), steeds meer nadruk gelegd op de kwaliteit van de gescheiden ingezamelde deelstromen.

Samen met onze aandeelhouders willen wij in 2024 een niveau van tenminste 80% hergebruik en recycling (door de combinatie van bron- en nascheiding) realiseren, waarbij 53% van het aangeboden restafval wordt gerecycled, met een zo hoog mogelijke kwaliteit van de gescheiden deelstromen.

Met ingang van 1 januari 2021 levert de gemeente Westerwolde als nieuw toegetroten aandeelhouder haar huishoudelijk afval ter be- en verwerking aan Afvalsturing Friesland.

Eind 2021 zijn de overeenkomsten afgerond tussen Afvalsturing Friesland en de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier voor de logistiek, de levering en de be- en verwerking van het door deze drie gemeenten vanaf 1 januari 2022 geleverde huishoudelijk afval. Dit in combinatie met het aandeelhouderschap van deze gemeenten in Afvalsturing Friesland, waarmee eerder door de Algemene Vergadering was ingestemd.

Voor de verwerking van het gft-afval van Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier is in 2021 een aanbesteding gehouden. Naar aanleiding daarvan is deze gft-verwerking gegund aan het bedrijf Attero voor een initiële periode van twee jaar vanaf 1 januari 2022, met een optionele verlengingsmogelijkheid van drie keer één jaar.

Voor de gemeenteraden van Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk (de BAR-gemeenten die samen met de gemeenten Capelle a/d IJssel, Schiedam en Vlaardingen deelnemen in onze aandeelhouder Irado), hebben wij in maart 2021 een webinar verzorgd. Het huishoudelijk restafval van de BAR-gemeenten wordt vanaf 2020 door Afvalsturing Friesland nagescheiden. Tijdens het webinar is inzichtelijk gemaakt dat de hoeveelheid huishoudelijk restafval in kilogrammen per inwoner in 2020 een substantiële daling laat zien ten opzichte van 2019 en dat de hoeveelheid nagescheiden pmd-materiaal in 2020 substantieel is toegenomen ten opzichte van de hoeveelheid brongescheiden pmd-materiaal in 2019.

De juridische procedure die eind 2019 door afvalverwerker AVR (het bedrijf dat tot 2020 het huishoudelijk restafval van de BAR-gemeenten verwerkte) tegen de BAR-gemeenten, Irado en Afvalsturing Friesland was gestart, is nog niet tot een definitief einde gekomen. Kern van dit geschil is de vermeende strijd van deze samenwerking met de geldende aanbestedingsregels.

Nadat in eerste instantie de voorzieningenrechter in het voordeel van de BAR-gemeenten, Irado en Afvalsturing Friesland had beslist en vervolgens de rechtbank in een bodemprocedure tot een vergelijkbaar oordeel kwam, is in 2021 door AVR hoger beroep bij het gerechtshof ingesteld. Een uitspraak in dit hoger beroep wordt in de tweede helft van 2022 verwacht.

In juni 2021 is door de gemeenteraad van Smalingerland een motie aangenomen waarin het college van B&W wordt verzocht om een vergelijking op duurzaamheids- en financiële aspecten te maken tussen HVC (het overheidsbedrijf dat al een aantal jaren het huishoudelijk afval van de gemeente Smalingerland verwerkt) en Omrin. Omdat wij tot de conclusie kwamen dat de door het college van B&W aan de gemeenteraad gepresenteerde vergelijking niet volledig en niet geheel juist was, hebben wij de gemeenteraad geïnformeerd over de duurzaamheidsvoordelen en financiële voordelen bij een keuze voor Omrin ten opzichte van HVC. Naar aanleiding daarvan is meegedeeld dat Omrin in de gelegenheid zal worden gesteld haar inbreng in een ronde tafel-bijeenkomst van de gemeenteraad toe te lichten.

Diverse gemeenten in de regio Duin- en Bollenstreek (zuidelijk van Haarlem) oriënteren zich op de toekomstige verwerking van hun huishoudelijk afval, nu hun huidige contracten met Afval Energie Bedrijf (AEB) in Amsterdam binnen afzienbare tijd aflopen en AEB door de verkoop aan AVR als privaat bedrijf verder zal gaan. Onderdeel van deze oriëntatie is, naast aanbesteding, een mogelijke samenwerking met Afvalsturing Friesland of overheidsbedrijf HVC (Alkmaar).

Afvalsturing Friesland en het Afvalfonds hebben het afgelopen jaar het overleg voortgezet over het sluiten van een samenwerkingsovereenkomst op basis van het eerder in dit jaarverslag genoemde nascheidingsmodel voor het kunststof verpakkingsafval. Zolang over de voorwaarden van deze samenwerking geen overeenstemming is bereikt, kan worden teruggevallen op het eerder toegepaste ketenregiemodel om in aanmerking te komen voor vergoeding vanuit het Afvalfonds. Intussen worden de besprekingen tussen Afvalsturing Friesland en het Afvalfonds over de voorgenomen samenwerkingsovereenkomst voortgezet.

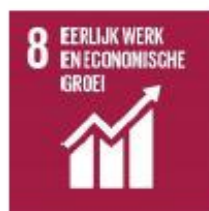
Als gevolg van de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 zal, afhankelijk van de collegevorming in de deelnemende gemeenten, de aandeelhoudersvergadering van Afvalsturing Friesland in april 2022 in meer of mindere mate uit nieuwe bestuurlijke vertegenwoordigers van de aandeelhoudende gemeenten bestaan. Daarmee rekening houdend past hier een woord van dank aan de vertegenwoordigers die hun gemeente in de afgelopen jaren in de aandeelhoudersvergaderingen van Afvalsturing Friesland hebben vertegenwoordigd en waarmee wij op directieniveau regelmatig bestuurlijk contact hebben onderhouden. Wij hebben de samenwerking met hen steeds als buitengewoon constructief ervaren.

Duurzame prestaties

Omrin wil binnen de mogelijkheden die het heeft, actief aan de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties bijdragen (de SDG's: sustainable development goals). Deze doelen moeten ervoor zorgen dat onze wereld in 2030 een eerlijke, gezonde en veilige plek is om te leven.

We hebben ons met name verbonden aan de volgende SDG's:

- betaalbare en duurzame energie (doel 7)
- eerlijk werk en economische groei (doel 8)
- industrie, innovatie en infrastructuur (doel 9)
- duurzame steden en gemeenschappen (doel 11)
- verantwoorde consumptie en productie (doel 12)
- leven in het water (doel 14)
- leven op het land (doel 15)
- partnerschappen om doelstellingen te bereiken (doel 17).

Een project waarin een aantal van deze SDG's samenkomen is de toekomstige ontwikkeling van onze bedrijfslocatie Ecopark De Wierde. Bedrijfsmatig gezien moet daarbij rekening worden gehouden met het combineren van de bestaande operationele activiteiten en huidige installaties met gewenste uitbreidingsmogelijkheden en noodzakelijke opschaling.

Vanuit duurzaamheidsoogpunt willen we op deze locatie meer gebruik gaan maken van duurzame energie door de realisatie van een zonnepark en willen we het bedrijfsterrein verder 'vergroenen' en de biodiversiteit vergroten. Daarom is voor Ecopark De Wierde een plan ontwikkeld binnen de kaders van het landelijke programma 'Werklandschappen van de toekomst' dat is gericht op het realiseren van groene, gezonde en klimaatbestendige bedrijventerreinen. Uit de 51 ingediende plannen zijn tien bedrijventerreinen geselecteerd - waaronder Ecopark De Wierde als enige in Noord-Nederland - die zijn opgenomen in de subsidieaanvraag voor het programmavoorstel 'Werklandschappen van de Toekomst' die bij het Nationaal Groeifonds is ingediend. In het voorjaar van 2022 wordt bekend gemaakt welke voorstellen een financiële bijdrage uit het fonds ontvangen.

In mei 2021 is door de Stichting Nederland Schoon in samenwerking met Omrin een webinar gehouden onder de titel 'Fries succes vieren en verzilveren'. Tijdens deze online sessie is aan de hand van praktijkvoorbeelden besproken hoe verder kan worden samengewerkt en koers kan worden gehouden in de succesvolle uitvoering van het project 'Friesland 100% zwerfafvalvrij' dat in 2019 van start is gegaan. De stuurgroep (bestaande uit vertegenwoordigers van de Friese Milieu Federatie, de gemeente Heerenveen, de Vereniging Circulair Friesland, Stichting Nederland Schoon en Omrin) heeft de gemeenten vervolgens geïnformeerd over het voornemen om jaarlijks kennisdelingsbijeenkomsten te organiseren, zodat gemeenten van elkaars aanpak van het zwerfafval kunnen leren. Verder zal een menukaart worden samengesteld van incidentele of structurele acties die zijn gericht op de bestrijding van zwerfafval. Afsproken is dat de Friese Milieu Federatie de rol van initiator overneemt van Nederland Schoon.

Waar de coronamaatregelen het in 2020 niet mogelijk maakten om de Himmelwiken door te laten gaan, konden wij dit zwerfafvalproject in het afgelopen jaar samen met de basisscholen weer met veel enthousiasme oppakken. Inmiddels wordt dit project voor het 20^e jaar georganiseerd. In de gemeenten Harlingen, Heerenveen, Leeuwarden, Noardeast-Fryslân, Ooststellingwerf, Opsterland en Waadhoeke hebben ruim 7300 leerlingen van de deelnemende basisscholen meegedaan aan het opruimen van zwerfafval in de omgeving van de scholen. Gedurende het afgelopen jaar hebben we ook weer gastlessen over afval en duurzaamheid op een aantal basisscholen verzorgd, deels fysiek en deels online.

In 2021 is 71,0% van het huishoudelijk afval van onze gemeenten gescheiden (in 2020 was dat 72,9%; deze percentages zijn gebaseerd op de cijfers van bronscheiding in de Friese gemeenten en de cijfers van nascheiding van alle gemeenten die hun afval bij Omrin laten nascheiden). De hoeveelheid na bron- en nascheiding resterend brandbaar residu bedroeg in 2021 125 kilogram per inwoner (in 2020: 117 kilogram per inwoner).

Een groot gedeelte van ons wagenpark waarmee het afvaltransport wordt uitgevoerd maakt gebruik van fossielvrije brandstof in de vorm van groengas dat op Ecopark De Wierde uit afval wordt geproduceerd. Bij vervanging of uitbreiding van transport- en inzamelwagens en van rijdend materieel op onze bedrijfslocaties (zoals containerwisselauto's en heftrucks) wordt gekozen voor duurzame brandstof. Overeenkomstig onze strategische doelen streven wij ernaar om ons complete wagenpark uiteindelijk volledig fossielvrij te laten rijden door gebruik te maken van groen gas, groene stroom of blauwe (plantaardige) diesel.

Omrin heeft ook in het afgelopen jaar substantieel bijgedragen aan de productie van duurzame energie uit afval in de vorm van gas, stoom en elektriciteit. Uit de organische fractie is in 2021 onder andere een hoeveelheid van circa 12,7 miljoen m³ biogas geproduceerd (in 2020: 15,7 miljoen m³). Dit biogas is, samen met het stortgas uit onze afvalberging, deels omgezet in elektriciteit (via WKK's) dat met name is ingezet voor eigen gebruik om de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet te kunnen opvangen.

Het grootste gedeelte van het geproduceerde biogas is opgewerkt tot ruim 0,9 miljoen m³ biomethaan en meer dan 6,7 miljoen m³ groengas. Het biomethaan wordt geleverd aan het eigen tankstation om te worden ingezet als brandstof voor het rijdend materieel en het groengas wordt via het aardgasnet afgezet. Via garanties van oorsprong (GvO's) is het afgelopen jaar groengas geleverd aan de Veluwe gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten en aan (leden van de) overheidscoöperatie Midwaste. Een groeiend aandeel groengas wordt in het kader van verduurzaming ingezet als brandstof in het wegverkeer.

Door verbranding van het niet-herbruikbare brandbaar restafval in de REC is ruim 126.000 MWh stroom (dit komt overeen met ruim 67.000 MWh aan groene stroom) en iets meer dan 483.000 MWh aan nuttige warmte in de vorm van stoom geproduceerd.

Een belangrijke pijler van de integrale circulaire aanpak van Omrin is biodiversiteit. Dat was een belangrijke reden voor Omrin om in 2019 samen met veertien andere bedrijven, overheden en instanties het Bijenpact te ondertekenen. In het afgelopen jaar is in opdracht van het Associate lectoraat Bijen en Biodiversiteit van Hogeschool Van Hall Larenstein en Silence of the Bees een evaluatie uitgevoerd van de uitvoering en effecten van de eerste Bijenpacts. Omrin behaalt hierin de hoogste totaalscore, met als toelichting in het evaluatierapport dat Omrin een echte koploper en inspiratiebron is. Daarbij wordt onder andere verwezen naar het 'bij'-vriendelijk maken van Ecopark De Wierde (met bijenhôtels en bloemendiversiteit), aangepast maai beleid, het ecopad, een vlinder hop-over, faunapassages en een reptielentunnel.

Het door Omrin opgestelde verslag van de vierjaarlijks verplichte energie-audit (op grond van de EED: de Europese Energie Efficiency Richtlijn) is begin 2021 door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland goedgekeurd. Deze energie-audit omvat alle bedrijfslocaties van Omrin en vormt een belangrijke basis voor inzicht in het bestaande energieverbruik, het energiebesparingspotentieel in de komende jaren en de te nemen energiebesparingsmaatregelen. De audit richt zich op processen, gebouwen, nutsvoorzieningen en vervoer.

Aansluitend is van start gegaan met de concrete uitwerking van vervolgacties om waar mogelijk tot verdere energiebesparing en CO₂-reductie op onze bedrijfslocaties te komen.

In februari 2021 werd de derde Nationale Conferentie Circulaire Economie gehouden, tevens de aftrap voor de landelijke Week van de Circulaire Economie, met als centraal thema: het kantelpunt naar een circulaire economie, van activiteiten op kleinere schaal naar grootschalige systeemverandering. Naast premier Mark Rutte, toenmalig staatssecretaris van IenW Stientje van Veldhoven, voorzitter VNO-NCW Ingrid Thijssen en Anne-Marie Rakhorst van Duurzaamheid.nl is ook namens Omrin een presentatie verzorgd. Hierin is toegelicht wat circulaire economie voor ons bedrijf betekent en hoe daaraan invulling wordt gegeven.

Niet onvermeld mag hier blijven dat het succes en de ambities van Friesland en Noord-Nederland als het gaat om duurzaamheid en circulariteit, inmiddels ook internationaal aandacht en waardering krijgen. Zo werd aan de Vereniging Circulair Friesland in september 2021 de gelegenheid geboden om tijdens het digitaal gehouden World Circular Economy Forum in Vancouver toe te lichten hoe onze circulaire regionale aanpak zo succesvol invulling krijgt. In december werd aan de Vereniging Circulair Friesland de internationale duurzaamheidsprijs “the Four Generation Award” toegekend door de Amerikaanse duurzaamheidsorganisatie Leaders in Energy. Ter gelegenheid daarvan is een pitch verzorgd over de duurzaamheidsinitiatieven die in verenigingsverband zijn opgepakt en uitgevoerd.

Innovatie

Zoals hiervoor aangegeven wordt het unieke concept van Omrin onder andere gekenmerkt door haar innovatieve be- en verwerkingsinstallaties. Onze innovatieprojecten (variërend in schaalgrootte en financieel belang) moeten bijdragen aan meer afvalscheiding, meer en (nog) betere recycling, een hogere productie van (duurzame) energie uit afval en reductie van het energieverbruik.

Een groot innovatief project is de voorgenomen realisatie van een installatie waarin ons digestaat kan worden verwerkt. Bij de vergisting van organische afvalstoffen in onze vergistingsinstallatie op Ecopark De Wierde blijft als substantiële reststroom het digestaat over. Met een eigen verwerkingsinstallatie kunnen wij dit digestaat (en eventuele andere stoffen die niet kunnen worden gerecycled) opwerken tot hoogwaardige grondstof en door middel van verbranding in energie omzetten. Het concept voor zo'n installatie en de mogelijkheden voor de daaraan verbonden energieafzet zijn in het afgelopen jaar verder uitgewerkt en zullen naar verwachting in de loop van 2022 onderdeel van besluitvorming zijn.

Een ander eveneens omvangrijk innovatief project is de voorgenomen realisatie van een vergistingsinstallatie voor het gft-afval. Tot dusver laten wij alle door de aandeelhouders geleverde gft-afval door derden verwerken. Met een eigen installatie kunnen wij onze productie van duurzame energie uit afval in de vorm van groengas vergroten en financieel voordeel realiseren ten opzichte van het uitbesteden van de gft-verwerking. In 2021 zijn hiervoor de eerste verkennende onderzoeken uitgevoerd.

In het voorjaar van 2021 is de uitbreiding van onze nascheidingsinstallatie met de Dano-trommel in gebruik genomen. Met deze uitbreiding kan meer organisch materiaal uit het huishoudelijk restafval worden gehaald en wordt de hoeveelheid brandbaar restafval verder gereduceerd.

Het op deze manier aanvullend uit het restafval nagescheiden niet-herbruikbare papierafval en luierafval wordt vergist tot biogas dat in groengas wordt omgezet. Overeenkomstig de planning bij ingebruikname is het afgelopen jaar gebruikt voor het uitvoeren van diverse testen en het waar nodig aanpassen van de installatie, om tot een zo uitgebalanceerd mogelijk scheidingsproces te komen.

Gedurende het afgelopen jaar is onderzoek gedaan naar het realiseren van een vierde bioreactor, als onderdeel van de vergistingsinstallatie op Ecopark De Wierde. Met deze uitbreiding wordt voorzien in de gewenste bedrijfscontinuïteit van de vergistingsinstallatie, die door het complexe vergistingsproces van afvalstoffen storingsgevoelig is. Bovendien is capaciteitsuitbreiding gewenst vanwege de steeds grotere hoeveelheid huishoudelijk restafval die door ons wordt nagescheiden, waardoor ook de hoeveelheid te vergisten organisch materiaal die uit het restafval vrijkomt toeneemt. Een definitief besluit en concrete vervolgstappen zijn in 2022 aan de orde.

Andere projecten met een innovatief karakter zijn het - volgens het principe van 'operational excellence' - stapsgewijs verhogen van de technische capaciteit van onze nascheidingsinstallatie op Ecopark De Wierde (van zo'n 230.000 ton per jaar in 2019 naar circa 260.000 ton in 2021 en naar verwachting 280.000 ton in 2022), onderzoek naar CO₂-afvang bij de REC en onderzoek naar de mogelijkheden van transport over water voor het afval van de gemeenten die bij onze aandeelhouder Irado zijn aangesloten.

Logistieke ontwikkelingen

De overslag en afvoer van de afvalstromen vanaf de gemeenten naar de verschillende be- en verwerkingsinstallaties, het transport van diverse deelstromen vanaf Ecopark De Wierde en het afvaltransport naar de REC vergen een uitgekende planning en sturing. Bij onderhoudstops en storings van onze installaties moeten afvalstromen worden omgeleid en waar nodig tijdelijk worden opgeslagen.

In het verslagjaar is het nodige voorbereidende werk verricht om de logistiek aan te passen op de aanvoer van het huishoudelijk afval vanuit de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier vanaf 2022. Voor een optimale logistieke sturing van dit afval wordt een circulaire overslaghal op het industrieterrein ten zuidoosten van de stad Groningen gebouwd. Deze hal heeft eerder in Zuid-Nederland gestaan, is gedomonteerd en wordt opnieuw opgebouwd. De werkzaamheden hiervoor zijn eind 2021 van start gegaan en de overslaghal zal voor de zomer van 2022 in gebruik worden genomen. In de tussentijd worden maanden wordt gebruik gemaakt van een tijdelijke overslagvoorziening nabij de locatie waar de circulaire overslaghal wordt gerealiseerd. In de voor deze voorziening benodigde energie wordt met zonnepanelen voorzien.

In mei 2021 is de overslaghal op onze overslaglocatie in Leeuwarden, waar ook de milieustraat van de stad Leeuwarden is gevestigd, door een grote brand verwoest. Het verbranden van de hal, waarin oud papier en grof huishoudelijk afval was opgeslagen, ging gepaard met veel rookoverlast. Gelukkig hebben zich hierbij geen persoonlijke ongevallen voorgedaan. De brand is buitengewoon adequaat door de grootschalig ingezette hulpdiensten bestreden. Dankzij de inzet van velen kon de milieustraat binnen enkele dagen weer in gebruik worden genomen. Herbouw van de overslaghal zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 kunnen worden afgerond.

Bedrijfsvoering Ecopark De Wierde

Op Ecopark De Wierde worden alle bedrijfsactiviteiten uitgevoerd die te maken hebben met het scheiden en bewerken van recyclebare afvalstromen tot secundaire grondstoffen, het vergisten van organisch afval tot biogas, de productie van groengas en het storten van afval. Omdat de beschikbare ruimte voor het uitvoeren van deze activiteiten steeds meer in de knel komt, is aanpassing en uitbreiding van het terrein en het deels verplaatsen van bedrijfsactiviteiten in de komende jaren noodzakelijk.

Daarmee rekening houdend is het de bedoeling om het bedrijfsterrein aan de oostzijde uit te breiden (voor onder andere de opslag van digestaat en rdf-balen en het opstellen van lege containers) en de stortplaats van 24 meter naar 29 meter te verhogen (zonder uitbreiding van de totaal vergunde stortcapaciteit). De eerste voorbereidende stappen hiervoor zijn in het afgelopen jaar gezet.

Ecopark De Wierde Heerenveen

Gedurende het afgelopen jaar is op Ecopark De Wierde het nodige grootschalig onderhoud verricht en zijn renovatiewerkzaamheden en deels ingrijpende aanpassingen bij installaties uitgevoerd. De overslagbunker waar het afval wordt aangevoerd om te worden doorgeleid naar de nascheidingsinstallatie, is in twee fasen volledig leeg- en schoongemaakt en vervolgens voorzien van nieuwe bewapening en een nieuwe betonnen top laag. Vanwege storingen in het vergistingsproces is bij twee van de drie bioreactoren waarin het organisch afval wordt vergist, het dak van de torens gehaald, zijn de torens leeggemaakt en zijn nieuwe roerwerken geïnstalleerd. De nascheidingsinstallatie is waar nodig gerenoveerd, evenals de weegbrug die wordt ingezet voor de registratie van interne verplaatsingen van deelstromen afval en secundaire grondstoffen. Van een van de twee installaties voor warmtekrachtkoppeling is de motor volledig gereviseerd. Deze motoren werken op groengas en produceren warmte en elektriciteit die in onze bedrijfsprocessen wordt benut.

Omrin heeft door de inzet van de nascheidings- en vergistingsinstallatie in het verslagjaar in totaal 35,3% recyclebare deelstromen uit het huishoudelijk restafval gehaald (in 2020: 40,9%). De daling ten opzichte van 2020 kan worden verklaard door de storingen in de vergistingsinstallatie. Met de installatie worden kunststof verpakkingsafval, drankenkartons, minerale stromen en metalen gescheiden. Uit de resterende organische natte fractie wordt vervolgens biogas gewonnen en wordt een deel van het residu als biobrandstof ingezet in de energiesector.

De volgende deelstromen (met bijbehorende percentages gerelateerd aan de input) zijn uit het huishoudelijk restafval gehaald:

- kunststof verpakkingsafval: 10,2% (in 2020: 9,5%)
- drankenkartons: 1,6% (in 2020: 1,5%)
- metalen (ferro en non-ferro): 4,2% (in 2020: 4,2%)
- mineralen (zand en inert materiaal): 4,5% (in 2020: 6,5%)
- organische natte fractie (biogas, biogranulaat, vocht): 14,8% (in 2020: 19,2%).

Naast de hiervoor genoemde be- en verwerkingsactiviteiten is op Ecopark De Wierde de kunststoffensorteerinstallatie (KSI) gevestigd. Deze installatie wordt door Afvalsturing Friesland, HVC en Midwaste gezamenlijk geëxploiteerd. In de KSI worden de nagescheiden kunststoffen en drankenkartons en de brongescheiden kunststofstromen gesorteerd in (vrijwel) zuivere kunststof monostromen die zoveel mogelijk als grondstof worden vermarkt voor de productie van nieuwe kunststof producten.

In 2021 is de installatie uitgebreid met een extra zeef en een magneetscheider. Na deze uitbreiding wordt het bij de KSI aangeleverde kunststof verpakkingsafval gesorteerd in de volgende outputstromen: PET-flessen, polyethyleen (PE), polypropyleen (PP), folies, mix-kunststoffen, non-ferro (aluminium), fijn ijzer, metalen, tetra (drankkartons), PET-schalen en een residustroom (grof, middel en fijn). Het fijne residu wordt door Omrin vergist en de andere twee residustromen worden verbrand. Deze procesoptimalisatie resulteert in kwaliteitverbetering van de output en daardoor in een betere afzet en recyclebaarheid van de outputstromen uit de KSI.

Op de stortplaats op Ecopark De Wierde wordt afval gestort waarvoor binnen de afvalhiërarchie zoals vastgelegd in het Landelijk Afvalbeheerplan, geen betere verwerkingsmogelijkheid beschikbaar is. Het gaat dan met name om asbesthoudend afval, grondreinigingsresiduen, verontreinigde grond en bagger en industrieel afval.

Daarmee vormen onze stortactiviteiten het (vooralsnog) onmisbare sluitstuk van ons bedrijfsconcept. De hoeveelheid in het verslagjaar op Ecopark De Wierde gestort afval is gedaald ten opzichte van 2020. Omdat onze stortplaats in de huidige vorm vol begint te raken, is in het voorjaar van 2021 een uitbreiding in grondoppervlakte aan de zuidkant van het bedrijfsterrein in gebruik genomen, nadat deze is voorzien van de vereiste onderafdichting met folie en trisoplast®.

Bedrijfsvoering REC Harlingen

Alle brandbaar afval dat niet kan worden benut als grondstof en niet geschikt is voor de productie van groengas, wordt in de REC door verbranding omgezet in energie in de vorm van stoom en elektriciteit. De stoom wordt aan het naburige zoutproductiebedrijf geleverd en de via turbines geproduceerde elektriciteit wordt via het openbaar net afgezet. Waar de exploitatie van de REC in 2020 merkbaar nadeel ondervond van de sterk gedaalde energieprijzen door de coronacrisis, was deze situatie in het verslagjaar wezenlijk anders. Door de sterke stijging van de energieprijzen en de hoge stoomafzet zijn de opbrengsten van de REC uit haar afzet van energie substantieel hoger.

In het voorjaar van 2021 is de REC een aantal weken uit bedrijf geweest voor de jaarlijkse geplande onderhoudstop. Tijdens deze stop hebben zo'n 400 medewerkers van externe - deels buitenlandse - bedrijven zoals steigerbouwers, lassers, metselaars, technische specialisten en IT'ers, hun bijdrage aan het onderhoud geleverd. Vanwege de coronamaatregelen is naast de REC een tijdelijk 'contractorpark' met separate kleedruimtes, toiletten, kantines en catering gebouwd, waar strenge regels ter voorkoming van coronabesmetting werden gehanteerd (toegangregistratie, teststraat, meertalige instructies, extern toezicht door BHV Friesland). De effectiviteit hiervan werd bevestigd door het feit dat zich geen enkel coronageval tijdens de onderhoudstop heeft voorgedaan.

ReststoffenEnergieCentrale (REC) Harlingen

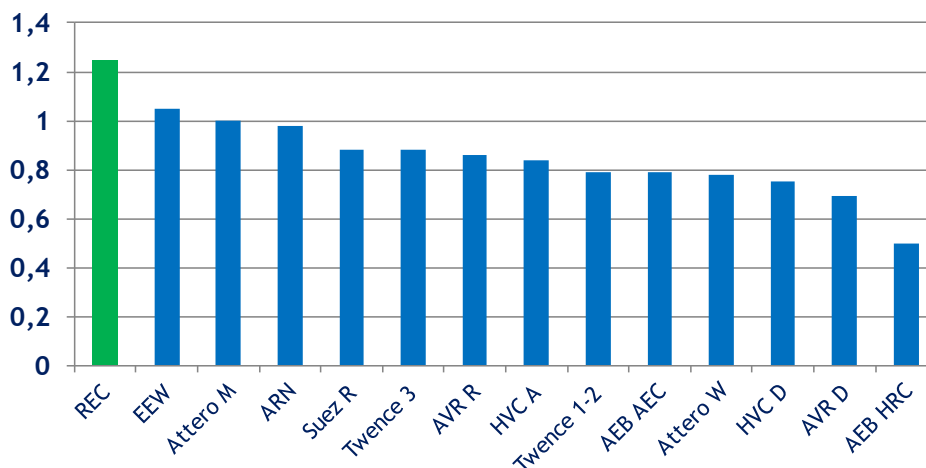
In het afgelopen jaar moest de REC korte tijd buiten bedrijf worden gesteld door storingen (onder andere door stoomlekkages) in februari, augustus, september en december. Daardoor is de technische beschikbaarheid van de REC in 2021 achtergebleven ten opzichte van de verwachtingen. Hoewel storingen in een technisch complexe installatie zoals de REC onvermijdelijk zijn, proberen we door het analyseren van de storingen en door een uitgebalanceerd onderhoudsprogramma de kans daarop te minimaliseren. Per saldo had de REC in 2021 te maken met 16 storingsuren, waarmee ruimschoots binnen het vergunde maximum van 60 storingsuren per jaar is gebleven. Tijdens de storingen heeft zich nagenoeg geen overlast voor de omgeving voorgedaan.

In april 2021 is de rapportage van Wageningen University uitgebracht over het in opdracht van LTO Noord uitgevoerde biomonitoringonderzoek in 2020. In lijn met de resultaten van de biomonitoringonderzoeken over de voorgaande jaren, concludeert Wageningen University dat er ook over 2020 geen aanwijzingen zijn gevonden dat de emissie van de REC van invloed is geweest op de kwaliteit van agrarische gewassen en producten in de omgeving van de installatie. Er is geen sprake van een dalende of stijgende trend ten opzichte van de nulmeting uit 2010 (toen er nog geen sprake was van emissie van de REC).

Met de ongegrondverklaring door de Raad van State in april 2021 van het hoger beroep van omwonenden over wijziging van de omgevingsvergunning van de REC, kwam er een einde aan een reeks van juridische procedures tegen de REC sinds de start van de bouw in 2009.

De afvalenergiecentrales waar huishoudelijk afval wordt verbrand (AEC's) kunnen de status van 'installatie voor nuttige toepassing' krijgen, de zogenoemde R1-status, als ze voldoende energie-efficiënt zijn. In de EU-Kaderrichtlijn afvalstoffen is vastgelegd hoe deze energie-efficiëntie precies wordt bepaald.

Begin 2021 is bekend gemaakt dat uit toetsing door Rijkswaterstaat Leefomgeving in 2020 van de afvalenergiecentrales in Nederland blijkt dat deze installaties allemaal voldoen aan de eisen voor de status van nuttige toepassing. Van deze installaties heeft de REC het hoogste energierendement, zoals ook in onderstaande grafiek wordt weergegeven.

De energie-efficiëntie van de REC heeft in het afgelopen jaar een verdere invulling gekregen door de samenwerking met onkruidbestrijdingsbedrijf Weed Free Service. Restwarmte van de REC wordt gebruikt voor de productie van kokend water, dat via tankwagens wordt afgevoerd en vervolgens wordt ingezet voor milieuvriendelijke en duurzame onkruidbestrijding.

Kwaliteit, arbo, veiligheid en milieu (KAVM)

Omrin heeft een gecertificeerd en geïntegreerd managementsysteem voor de normen ISO 9001 (kwaliteit), ISO 14001 (milieu) en ISO 45001 (gezond en veilig werken). Met dit systeem worden risico's op de betreffende onderdelen geïdentificeerd en waar mogelijk voorkomen, worden restrisico's beheerst en worden (bedrijfs)processen continu verbeterd. In maart 2021 heeft certificatiebureau Kiwa de jaarlijkse externe audit uitgevoerd. We hebben complimenten ontvangen over het goed werkende managementsysteem bij Omrin, met open communicatie, korte lijnen en de verder geprofessionaliseerde organisatie.

Uit de audit zijn geen kritische tekortkomingen naar voren gekomen. Er zijn drie niet-kritische tekortkomingen geconstateerd, waaronder een periodieke check op relevante regelgeving en het onvoldoende kunnen aantonen dat meetmiddelen zijn gekalibreerd. Deze punten zijn opgepakt, waarna de externe audit met een positief eindoordeel is afgerond. De processen en werkwijzen binnen Omrin worden periodiek intern beoordeeld door middel van interne auditrondes. Het functioneren en de effectiviteit van het integrale managementsysteem wordt jaarlijks op bestuurdersniveau beoordeeld en waar nodig bijgestuurd door middel van de KAVM-directiebeoordeling.

Naast de hiervoor genoemde KAVM-certificering is ons bedrijf sinds begin 2020 gecertificeerd voor de norm ISO 27001 (informatiebeveiliging). Voor Omrin is essentieel dat we uit een oogpunt van maximale gegevensbescherming voldoen aan de noodzakelijke beheersmaatregelen voor informatiebeveiliging en dat de continuïteit van onze ICT-infrastructuur (die essentieel is voor onze bedrijfsvoering) maximaal is geborgd.

Ook in het afgelopen jaar is veel aandacht besteed aan de interne veiligheidsmaatregelen in verband met het zoveel mogelijk voorkomen van verspreiding van het coronavirus onder onze medewerkers. Thuiswerken is in veel gevallen niet mogelijk, omdat een groot aantal medewerkers van Omrin operationeel wordt ingezet (in 24-uursdienst in de ploegen bij de SBI en de REC, bij onderhoudswerkzaamheden en op het rijdend materieel). Daarom is zoveel mogelijk gekozen voor maatwerk in de vorm van bijvoorbeeld een gedeeltelijke mondkapjesplicht, aangepaste kantinefaciliteiten en aanvullende toegangscontroles op Ecopark De Wierde, in combinatie met op de geldende coronamaatregelen afgestemde communicatie. Hierbij zijn het gezondheidsbelang van de medewerkers en het zoveel mogelijk waarborgen van de bedrijfscontinuïteit steeds leidend geweest.

Veilig werken is een continu aandachtspunt binnen Omrin, onder het motto 'we werken veilig of we werken niet'. Dit is expliciet vastgelegd in de integrale beleidsverklaring van Omrin die in maart 2021 door alle directieleden is ondertekend. De aard van onze bedrijfsactiviteiten brengt met zich dat er veel (potentiële) veiligheidsrisico's zijn tijdens het uitvoeren van de dagelijkse werkzaamheden. Deze risico's vragen, los van het treffen en bewaken van concrete veiligheidsmaatregelen, organisatiebreed om verinnerlijking van het veiligheidsbewust handelen van alle medewerkers.

Uit de in 2020 gehouden meting (met een score van 3,2) blijkt dat de veiligheidscultuur van Omrin op een steeds hoger niveau komt te liggen, maar er moet nog wel het nodige gebeuren om ons ambitieniveau - een proactieve veiligheidscultuur (trede 4) - te kunnen realiseren. Daarom is in maart 2021, in overleg met vertegenwoordigers van de ondernemingsraad, een projectplan voor het verder versterken van de veiligheidscultuur bij Omrin vastgesteld. Acties die hieruit voortvloeien zijn onder andere het vergroten van de focus op het naleven van de veiligheidsregels, elkaar (durven en moeten) aanspreken op onveilig handelen, beter toezicht op consequente naleving van veiligheidsregels en sanctionering bij het niet-nakomen van afspraken en voorschriften.

Het nieuwe ongevallenregistratiesysteem liet in het afgelopen jaar een duidelijke stijging zien van het aantal gemelde bijna-ongevallen en gevaarlijke situaties. Meer meldingen betekent meer alertheid en een groter bewustzijn van onze medewerkers als het gaat om situaties die tot ongevallen zouden kunnen leiden, maar die door het melden structureel kunnen worden verbeterd en in veiliger werksituaties moeten resulteren. De uitvoering van het projectplan wordt mede zichtbaar in de campagne die is gehouden over het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen, in de campagne over LOTOTO (Lock-Out, Tag-Out, Try-Out; de veiligheidsprocedure bij het tijdelijk uit- en inschakelen van installaties bij storingen en onderhoud), het werken met interactieve toolboxes voor het toetsen en trainen van kennis over veiligheid op de werkvloer en het uitvoeren van risico-inventarisaties en -evaluaties. Een voorbeeld van een concrete verbetermaatregel op de werkvloer is het aangeven van veilige looproutes in bedrijfsgebouwen en op bedrijfsterreinen.

Aantrekkelijk en toekomstgericht werkgeverschap

Belangrijk uitgangspunt in de strategie voor 2021-2024 is dat Omrin een aantrekkelijke werkgever wil zijn. Onze medewerkers zijn de sleutel voor het succes van ons bedrijf.

Daarom blijven we onverminderd focussen op duurzame inzetbaarheid en investeren we veel tijd en energie in vakkundige, vitale, gedreven en betrokken medewerkers. We leggen veel verantwoordelijkheid bij hen neer, zowel werkinhoudelijk als voor hun professionele ontwikkeling. Tijdens de landelijk georganiseerde Week van de Afvalhelden hebben we onze operationele medewerkers in het zonnetje gezet.

In het verslagjaar hebben de drie eerder ontwikkelde interne trainingsprogramma's onder de noemer 'Duurzaam en energie(k) Omrin' een vervolg gekregen. Het gaat dan om leiderschapsontwikkeling, sturen op energiebronnen en ons kernwaardenprogramma (verantwoordelijk, professioneel, klantgericht, verbindend en innovatief).

Omdat we graag willen weten wat de ervaringen van onze medewerkers zijn als het gaat om thema's zoals werkgeverschap, samenwerking, interne communicatie en vitaliteit, hebben we in het najaar van 2021 een nieuw medewerkerbetrokkenheidsonderzoek (MBO) onder alle medewerkers van Omrin laten uitvoeren. We zien dit als een belangrijk middel om mogelijke verbeterpunten in de organisatie scherp te krijgen en op te pakken en te kunnen analyseren wat ten opzichte van het vorige onderzoek in 2018 is verbeterd.

Uit dit onderzoek van bureau Effectory blijkt een hoge bevlogenheid onder de medewerkers. Dit geldt ook voor hun betrokkenheid bij en tevredenheid over Omrin en hun oordeel over het werkgeverschap in ons bedrijf. Verder worden ook de samenwerking in de teams, de werkdruk en de bijdrage die Omrin aan de circulaire doelstellingen levert positief gewaardeerd.

Als verbeterpunten komen met name naar voren de communicatie tussen management en hun medewerkers en de afstemming tussen de verschillende bedrijvengroepen. Deze verbeterpunten worden in nauwe samenwerking met de medewerkers via de reguliere overlegstructuren en werkgroepen 'van onderaf' in actieplannen omgezet, om daarmee vanuit ieders verantwoordelijkheid en betrokkenheid de gewenste verbeteringen te kunnen realiseren.

Binnen Omrin blijven gezondheids- en verzuimmanagement en vitaliteitsbevorderende programma's essentiële middelen voor het zo duurzaam mogelijk kunnen blijven inzetten van de medewerkers. Dit krijgt onder andere invulling door het periodiek aanbieden van preventief-medische onderzoeken, bedrijfsfysiotherapie, bedrijfsmaatschappelijk werk en een leefstijlprogramma. Duurzame en levensfasebewuste inzetbaarheid maken integraal onderdeel uit van de jaargesprekken met de medewerkers over hun persoonlijke ontwikkeling binnen ons bedrijf.

De effecten van deze aanpak worden mede zichtbaar in het verzuimniveau bij Afvalsturing Friesland, dat aanzienlijk onder het gemiddelde niveau in onze branche (tussen 5,5 en 6%) blijft. Over 2021 was sprake van een verzuim van 3,8%, een kleine stijging ten opzichte van de 3,6% in 2020. Dit kan niet helemaal los worden gezien van de effecten van de - relatief beperkte - uitval door corona.

Omrin moet zich als gevolg van de steeds krappere wordende arbeidsmarkt blijven onderscheiden om als toekomstig werkgever uitdagend te zijn en te blijven bij het aantrekken van nieuwe medewerkers. Met de inzet van een werving- en selectiebureau en met gebruikmaking van social media geven we professionele invulling aan ons recruitmentprogramma en positioneren we Omrin zichtbaar en onderscheidend op de arbeidsmarkt. Gelet op de ontvangen reacties, de beperkte tijd dat vacatures bij ons openstaan en de kwalificaties van de kandidaten bij het invullen van het grote aantal vacatures in het afgelopen jaar (Omrin-breed ruim 50), zijn we daar in het afgelopen jaar goed in geslaagd.

Een belangrijke organisatorische aanpassing in het afgelopen jaar was de uitbreiding van de concernstaf met de afdeling 'strategie, beleid en veiligheid'. Dit bracht geen personele uitbreiding met zich, maar een verschuiving binnen de organisatie als geheel. Onder deze nieuwe stafdeling vallen de taakvelden strategie en beleid, relatiemanagement bij de niet-Friese gemeenten, communicatie en marketing, vergunningen en KAVM-aangelegenheden. Met deze wijziging kunnen we beter invulling geven aan de samenwerking met het toenemend aantal niet-Friese klantgemeenten, aan het inspelen op de diverse beleidsontwikkelingen waarmee ons bedrijf te maken heeft en aan de voorwaarden-scheppende en faciliterende rol op KAVM-gebied, mede in het licht van de gewenste verbetering van de veiligheidscultuur.

Vanuit de inclusiviteitsgedachte - de inclusieve samenleving is onderdeel van Omrin's integrale aanpak voor circulariteit - bieden wij waar mogelijk werkgelegenheid aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Concreet doen die mogelijkheden zich onder andere voor bij ons regionaal sorteercentrum voor afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), bij sorteercentra voor textiel en bij kringloopbedrijf Estafette met de Recycle Boulevard in Leeuwarden en de recyclewinkels elders in Friesland. Omrin biedt werkplekken voor vrijwilligers en taakgestraften, voorziet in leerwerkplekken en biedt voor studenten aan diverse MBO- en HBO-opleidingen stageplaatsen aan. Ondanks de coronabeperkende maatregelen hebben in het afgelopen jaar een aanzienlijk aantal studenten hun stageopdrachten bij ons kunnen uitvoeren.

In oktober hebben wij ons samen met 47 andere partners, waaronder de gemeente Leeuwarden, door het ondertekenen van een intentieverklaring verbonden aan het programma Leeuwarden Oost. Met dit langjarige programma moet een belangrijke bijdrage worden geleverd aan het vergroten van de leefbaarheid en het terugdringen van armoede in dit deel van de stad Leeuwarden. Omrin ziet vanuit dat perspectief mogelijkheden voor bijvoorbeeld trajecten in samenwerking met Stichting Omrin Estafette, met perspectief op de arbeidsmarkt, en de aanpak van overlast door (zwerf)afval.

Ondernemingsraad

In het afgelopen jaar zijn zeven overlegvergaderingen tussen de ondernemingsraad en de algemeen directeur als bestuurder van Afvalsturing Friesland gehouden. Begin 2021 is aan de hand van de jaarplannen van de verschillende bedrijvengroepen uitgebreid stilgestaan bij de algemene gang van zaken van de onderneming. De commissaris die op voordracht van de ondernemingsraad is benoemd (de heer Wigboldus) heeft ook deelgenomen aan dit zogenoemde artikel 24 WOR-overleg dat jaarlijks wordt gehouden.

In de andere overlegvergaderingen is onder andere gesproken en geadviseerd of besloten over de risico-inventarisaties & -evaluaties voor verschillende bedrijfslocaties, organisatie-wijzigingen, cao-ontwikkelingen, duurzame inzetbaarheid van de medewerkers, sanctioneringsbeleid bij het niet-nakomen van veiligheidsvoorschriften, de werving- en selectieprocedure bij Omrin, de cyclus van preventief medische onderzoeken en de actuele ontwikkelingen rond corona.

De ondernemingsraad wordt onder andere via haar VGWM-commissie betrokken bij de voortgang van het traject ter versterking van de veiligheidscultuur. In september is het jaarlijkse informeel overleg tussen de leden van de raad van commissarissen en de leden van de ondernemingsraad gehouden.

In oktober zijn verkiezingen voor de nieuwe ondernemingsraad bij Omrin gehouden. Er was dusdanig veel interesse van de medewerkers dat bij enkele bedrijvengroepen gestemd moest worden. Het eindresultaat was dat alle twaalf zetels - met een evenredige vertegenwoordiging van de bedrijvengroepen Inzameling & Reiniging, Recycling, Afval & Energie, Commercie & Logistiek en de concernstaf - volledig zijn ingevuld. De nieuw gekozen leden van de ondernemingsraad zijn op 28 oktober geïnstalleerd. In de nieuwe samenstelling bestaat de ondernemingsraad uit een evenwichtige mix van ervaren en nieuwe leden.

Evenwichtige verdeling man/vrouw

Per 1 januari 2022 is een wetwijziging van kracht geworden op grond waarvan voor grote vennootschappen zoals Afvalsturing Friesland de zogenoemde streefcijferregeling geldt. Met deze regeling moet waar nodig en mogelijk een evenwichtiger verhouding tussen mannen en vrouwen in raden van commissarissen, raden van bestuur en de subtop van de desbetreffende bedrijven worden gerealiseerd. Omdat ons statutair bestuur uit één natuurlijke persoon bestaat, kan hier op bestuurdersniveau geen nadere invulling aan worden gegeven. Voor de subtop zullen wij overeenkomstig de aangepaste regelgeving streefcijfers formuleren, vastleggen hoe deze (zullen) worden gerealiseerd en daarover rapporteren.

Hoofdpijnen financiële ontwikkelingen

Over 2021 is een netto concernresultaat gerealiseerd van € 4,9 miljoen. Daarmee is sprake van een nagenoeg stabiel resultaat gelet op de kleine daling ten opzichte van 2020, toen een resultaat werd behaald van € 5,2 miljoen. Er zijn twee factoren met een substantieel effect op het resultaat over het afgelopen jaar. Een positief effect gaat uit van de sterke stijging van de energieprijzen, waardoor het resultaat bij de REC flink toeneemt. Daar staat het negatieve effect van de storingen in de vergistingsinstallatie voor het organische materiaal tegenover, waardoor minder opbrengsten uit de biogasproductie zijn gerealiseerd en meer kosten moesten worden gemaakt.

Ten opzichte van 2020, toen een omzet werd behaald van € 126,0 miljoen, is de omzet in 2021 met een bedrag van € 6,2 miljoen toegenomen tot € 132,1 miljoen. De belangrijkste oorzaken van deze stijging zijn de hogere omzet uit energie en grondstoffen door de hogere energieopbrengst die de REC realiseert (door de hoeveelheid geproduceerde en geleverde energie en de fors hogere energieprijzen), de hogere opbrengsten uit grondstoffen (papier en metalen) en de hogere omzet bij het gft-afval (door de stijging van het tarief voor het gft-afval en de toename van de hoeveelheid gft-afval door de toetreding van de gemeente Westerwolde). Tegelijkertijd hebben met name de storingen in de vergistingsinstallatie geleid tot aanzienlijk hogere kosten en minder omzet uit de productie van biogas.

In 2021 werd voor de be- en verwerking van het huishoudelijk restafval een uniform tarief in rekening gebracht van € 80 per ton, met een verwerkingstarief van € 68 per ton. Daarmee waren deze tarieven gelijk aan de tarieven in 2020. Verder bestaat dit uniform tarief uit een bedrag voor logistieke kosten, centrale overheadkosten en winst en risico. Ook voor 2022 hebben de aandeelhouders van Afvalsturing Friesland het uniform tarief voor het huishoudelijk restafval ongewijzigd vastgesteld op een bedrag van € 80 per ton. Met dit tarief en als onderdeel daarvan een eveneens ongewijzigd verwerkingstarief van € 68 per ton, betalen de aandeelhouders van Afvalsturing Friesland ook in 2022 een verwerkingstarief dat tot een van de laagste in de markt behoort.

Voor het laten verwerken van het gft-afval vanaf 2021 is in 2020 een aanbesteding gehouden. Door de uitkomst van deze aanbesteding is het uniform tarief voor het gft-afval gestegen van € 63,50 per ton in 2020 tot € 75,50 per ton in 2021.

Het tarief van de afvalstoffenbelasting over het verbranden en het storten van afval bedroeg in 2021 € 33,15 per ton. Omdat het huishoudelijk restafval bij Afvalsturing Friesland niet integraal wordt verbrand maar eerst wordt nagescheiden, betaalden de aandeelhoudende (samenwerkende) gemeenten die hun huishoudelijk restafval door Afvalsturing Friesland laten nascheiden in 2021 een toeslag van € 22,05 per ton in plaats van het hiervoor genoemde belastingtarief. Voor onze gemeenten betekende dit een voordeel dat in 2021 is opgelopen tot een bedrag van € 11,10 per ton ten opzichte van integrale doorberekening van de afvalstoffenbelasting voor het verbranden van afval.

Het balanstotaal is per einde 2021 gedaald tot een bedrag van € 193 miljoen (in 2020: € 194 miljoen). Deze daling is met name het gevolg van aflossing op lopende leningen.

Het positieve resultaat in 2021 resulteert in een stijging van de solvabiliteit (groepsvermogen/balanstotaal) over 2021 tot 33,5% (in 2020: 31,5%). Om de financierbaarheid van de vennootschap op peil te houden is met de financiers afgesproken dat een deel van de verstrekte leningen een achtergesteld karakter heeft (ultimo 2021: € 6,1 miljoen) en dat dit deel van de leningen mag worden meegeteld in een aangepaste solvabiliteitsberekening (<groepsvermogen + achtergestelde leningen>/balanstotaal).

Per 31 december 2021 is de aangepaste solvabiliteit gestegen tot 36,6% (in 2020: 35,1%) als gevolg van het over 2021 gerealiseerde positieve resultaat. Daarmee blijft Afvalsturing Friesland ruimschoots voldoen aan de afspraak met de financiers dat deze aangepaste solvabiliteit niet onder de 20% komt.

Op basis van periodiek opgestelde liquiditeitsbegrotingen wordt beoordeeld wat de liquiditeitsbehoefte van Afvalsturing Friesland is. Aan de hand daarvan wordt eventueel financiering aangetrokken. Voor de reguliere investeringen in 2022 zal naar verwachting extra financiering nodig zijn.

Afvalsturing Friesland voert een beleid om haar renterisico's die voortkomen uit de afgesloten leningen te beperken. De hierbij gebruikte financiële instrumenten zijn er op gericht om de gevolgen van renteschommelingen beperkt te houden.

Belangrijkste risico's

De belangrijkste risico's voor de vennootschap zijn de technische beschikbaarheid van de kapitaalintensieve installaties, de beschikbaarheid van afval en de ontwikkelingen op de energiemarkt. Langdurige stilstand, onvoldoende beschikbaarheid van afval of dalende energieprijzen kunnen een grote impact hebben op het resultaat van Afvalsturing Friesland. Op basis van analyses en metingen worden (preventieve) onderhoudsprogramma's uitgevoerd waardoor ongeplande stilstand van onze installaties zoveel mogelijk wordt voorkomen en de beschikbaarheid zo hoog mogelijk is. De contracten voor de levering van afval hebben in de meeste gevallen een meerjarig karakter.

Er is continu aandacht voor een optimale afstemming van de afvalportefeuille voor de korte en lange termijn op de capaciteit van de installaties.

Tenslotte worden de ontwikkelingen op de energiemarkt gevolgd en zijn zowel contractueel als door middel van subsidies maatregelen getroffen om de risico's van onverwachte fluctuaties te voorkomen.

Op basis van het voorgaande kan worden gesteld dat de belangrijkste risico's beheersbaar zijn en in lijn zijn met het gewenste risicoprofiel van de onderneming.

Voor de mogelijke impact op Afvalsturing Friesland van de coronacrisis zoals die sinds begin 2020 wereldwijd gaande is, is in de eerste plaats van belang dat de werkzaamheden van ons bedrijf wat betreft afvalverwerking en energieproductie als vallend onder de vitale processen zijn aangemerkt. Zoals eerder is gebleken, blijft Afvalsturing Friesland voor haar omzet uit energie gedurende de coronacrisis gevoelig voor de ontwikkelingen op de energiemarkt. Die gevoeligheid geldt ook voor de markt voor gerecyclede grondstoffen.

Inmiddels is door de oorlogssituatie in Oekraïne sprake van een nieuwe crisis. Hoe ingrijpend de economische effecten van deze crisis zullen zijn, is op dit moment nog moeilijk te overzien. De impact voor de bedrijfsvoering van Afvalsturing Friesland zal naar verwachting niet van substantiële betekenis zijn. Rekening moet worden gehouden met (verder) stijgende energieprijzen, die zich enerzijds zullen vertalen in hogere inkoopkosten voor energie maar anderzijds ook in (verdere) stijging van onze opbrengsten uit de afzet van de energie die wij uit het afval produceren. Per saldo zal dit geen nadelig effect op onze exploitatie hebben.

Verder is in dit verband van belang dat Afvalsturing Friesland geen zakelijke relaties onderhoudt met bedrijven in Oekraïne, Rusland en Wit-Rusland en geen afvalstoffen uit deze landen importeert of deelstromen voor verdere be- en verwerking naar deze landen afvoert.

Op basis van de ontwikkelingen in 2021, het positieve resultaat over 2021 en de huidige financiële positie is het risico dat niet aan verplichtingen kan worden voldaan zeer beperkt. Er zijn geen twijfels over het voortzetten van de activiteiten onder het continuïteitsbeginsel.

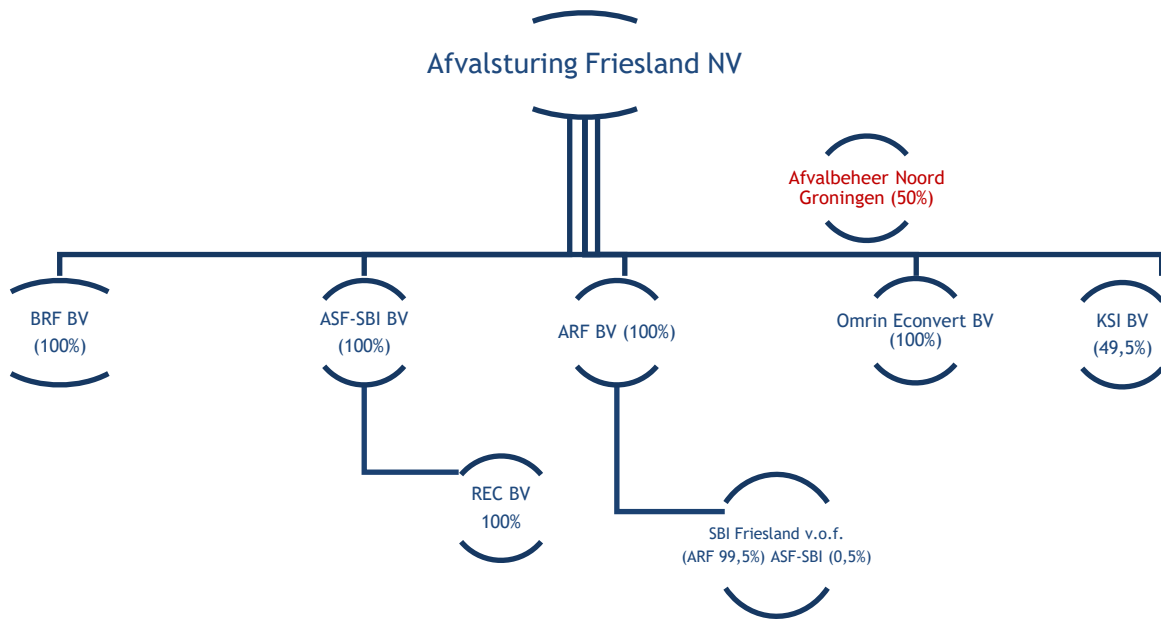
Ten slotte

De samenwerking met onze aandeelhouders en de (innovatieve) projecten die in het afgelopen jaar binnen ons bedrijf zijn opgepakt en een vervolg hebben gekregen, geven alle vertrouwen dat Afvalsturing Friesland zich de komende jaren verder zal ontwikkelen in lijn met onze strategische koers 2021-2024.

Wij staan bedrijfsmatig gezien voor de nodige uitdagingen die we met enthousiasme oppakken. Ons publieke profiel - van en voor de overheid - en onze rol als totaaloplosser blijven daarbij leidend.

ir. J.W.G. Vernooij, algemeen directeur

Juridische structuur Afvalsturing Friesland NV

Kerngegevens en kengetallen

	2021	2020	2019	2018	2017
Uniforme tarieven (in €)					
Restafval	80,00	80,00	82,00	81,00	80,00
Gft-afval	75,50	63,50	62,50	61,50	60,50
Verwerkte hoeveelheden (x 1.000 ton)					
Restafval	296	296	269	258	242
Gft-afval	103	96	90	85	88
Bedrijfsafval	85	78	94	97	99
Overige categorieën afval	210	284	261	330	256
	694	754	714	770	685
Financiële kengetallen (x € 1.000)					
Omzet	132.181	126.068	115.681	106.953	98.951
Resultaat	4.936	5.176	6.536	2.026	4.080
Groepsvermogen	64.757	61.055	57.000	50.585	48.680
Balanstotalen	193.194	193.825	199.008	202.788	208.810
Aantal werknemers					
Mannen	232	219	204	196	185
Vrouwen	39	36	33	30	29

Jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2021 na resultaatbestemming

	31 december 2021		31 december 2020	
	€1.000	€1.000	€ 1.000	€ 1.000
Actief				
Vaste activa				
Materiële vaste activa	161.150		163.110	
Financiële vaste activa	1.308		963	
		162.458		164.073
Vlottende activa				
Vorraden	1.767		1.396	
Vorderingen	28.214		25.018	
Liquide middelen	755		3.338	
		30.736		29.752
		193.194		193.825

Geconsolideerde balans per 31 december 2021 na resultaatbestemming

	31 december 2021		31 december 2020	
	€ 1.000	€1.000	€ 1.000	€ 1.000
Passief				
Groepsvermogen				
Aandeel van de rechtspersoon in het groepsvermogen		64.757		61.055
Vorzieningen		14.938		14.756
Langlopende schulden		67.963		80.331
Kortlopende schulden		45.536		37.683
		193.194		193.825

Geconsolideerde winst- en verliesrekening 2021

	2021		2020	
	€1.000	€1.000	€ 1.000	€ 1.000
Netto-omzet	132.181		126.068	
Som der bedrijfsopbrengsten		132.181		126.068
Kosten grond- en hulpstoffen	10.647		9.476	
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	51.877		48.187	
Lonen, salarissen en sociale lasten	20.281		18.981	
Afschrijvingen en waardeverminderingen	18.076		17.927	
Overige bedrijfskosten	23.404		22.889	
Som der bedrijfslasten		124.285		117.460
Bedrijfsresultaat		7.896		8.608
Financiële baten en lasten		-1.817		-2.063
Resultaat voor belastingen		6.079		6.545
Belastingen		-1.499		-1.597
Aandeel in het resultaat van niet-geconsolideerde ondernemingen		356		228
Resultaat na belastingen		4.936		5.176

Overzicht totaal resultaat

Geconsolideerd netto resultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon	4.936	5.176
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen als onderdeel van het groepsvermogen	-	-
Totaal resultaat	4.936	5.176

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2021

(volgens indirecte methode)

	2021		2020	
	€1.000	€1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bedrijfsresultaat		7.896		8.608
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen en overige waardeveranderingen		18.076		17.927
Mutaties voorzieningen		182		485
<i>Mutaties in werkkapitaal:</i>				
Mutatie vorderingen	-1.798		1.372	
Mutatie voorraden en onderhanden werk	-371		954	
Mutatie schulden	4.609		-924	
		2.440		1.402
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		28.594		28.422
Ontvangen interest	-		-	
Betaalde interest	-1.817	-1.817	-2.063	-2.063
Ontvangen dividend		-		19
Betaalde winstbelasting		-2.081		-2.208
Kasstroom uit operationele activiteiten		24.696		24.170
Investerings in materiële vaste activa	-16.119		-15.914	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	3		385	
Verstrekke leningen	-		-75	
Ontvangen aflossing financiële vaste activa	11		-	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-16.105		-15.604
Ontvangsten uit uitgifte aandelen	15		-	
Ontvangsten uit langlopende leningen	-		6.000	
Aflossing langlopende schulden	-13.589		-14.270	
Mutatie rekening-courant krediet	5.048		-	
Betaald dividend	-2.648		-1.121	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-11.174		-9.391
Saldo mutatie geldmiddelen		-2.583		-825
Liquide middelen vorig jaar		3.338		4.163
Liquide middelen dit jaar		755		3.338
Mutatie liquide middelen		-2.583		-825

Toelichting op de geconsolideerde balans, de geconsolideerde winst- en verliesrekening en het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Activiteiten

De activiteiten van Afvalsturing Friesland NV, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 01070263, statutair gevestigd te Leeuwarden aan de Hidalgoweg 5, en haar groepsmaatschappijen bestaan voornamelijk uit:

- taken op het gebied van de afvalverwijdering
- het bewerken en verwerken van afvalstromen.

Groepsverhoudingen

Afvalsturing Friesland NV staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. Een overzicht van de gegevens, vereist op grond van de artikelen 2:379 en 2:414 BW, is onderstaand opgenomen:

Geconsolideerde maatschappijen

Naam	Statutaire zetel	Aandeel in het geplaatste kapitaal
◦ BRF BV	Leeuwarden	100%
◦ ASF Scheidings- en Bewerkingsinstallatie Friesland BV	Leeuwarden	100%
◦ ReststoffenEnergieCentrale BV	Leeuwarden	100%
◦ Omrin Econvert BV	Leeuwarden	100%
◦ Afvalverwerking Regio Friesland BV	De Bilt	100%
◦ Scheidings- en Bewerkingsinstallatie Friesland VOF	Oudehaske	100%

Niet-geconsolideerde deelnemingen

Naam	Statutaire zetel	Aandeel in het geplaatste kapitaal
◦ Afvalbeheer Noord Groningen BV	Leeuwarden	50 %
◦ Kunststoffen Sorteert Installatie B.V.	Heerenveen	49,5 %

Afvalbeheer Noord Groningen BV beëindigt in 2022 haar activiteiten en zal waarschijnlijk worden geliquideerd.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van Afvalsturing Friesland NV zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van Afvalsturing Friesland NV.

De financiële gegevens van Afvalsturing Friesland NV zijn verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening zodat, gebruikmakend van artikel 2:402 BW, is volstaan met een verkorte winst- en-verliesrekening in de vennootschappelijke jaarrekening.

De financiële gegevens van de groepsmaatschappijen zijn volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties. Belangen van derden in het vermogen en in het resultaat van groepsmaatschappijen zijn afzonderlijk in de geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking gebracht. De resultaten van nieuw verworven groepsmaatschappijen worden geconsolideerd vanaf de overnamedatum. Op die datum worden de activa, voorzieningen en schulden gewaardeerd tegen de reële waarden. De resultaten van afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie verwerkt tot het tijdstip waarop de groepsband wordt verbroken.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden, tenzij anders wordt vermeld, plaats op basis van historische kosten. Tenzij anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan.

In de toelichting op de onderscheiden posten van de balans wordt de reële waarde van het betreffende instrument toegelicht als die afwijkt van de boekwaarde. Indien het financiële instrument niet in de balans is opgenomen wordt de informatie over de reële waarde gegeven in de toelichting op de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'.

Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

De vennootschap past hedge accounting toe op basis van generieke documentatie. De vennootschap documenteert de wijze waarop de hedgerelaties passen in de doelstellingen van het risicobeheer, de hedgestrategie en de verwachting aangaande de effectiviteit van de hedge.

Het effectieve deel van financiële derivaten die zijn toegewezen voor kostprijs-hedge-accounting, wordt tegen kostprijs gewaardeerd. Op iedere balansdatum wordt bepaald of er een indicatie is voor ineffectiviteit door de kritische kenmerken van het hedge-instrument en de kritische kenmerken van de afgedekte positie. In het geval dat de kritische kenmerken van het hedge-instrument en de kritische kenmerken van de afgedekte positie niet aan elkaar gelijk zijn, is dit een indicatie dat de kostprijs-hedge een ineffectief deel bevat. In dat geval wordt een kwantitatieve ineffectiviteitsmeting uitgevoerd door het vergelijken van de cumulatieve verandering van de reële waarde van de afgedekte positie sinds het aanwijzen van de hedge-relatie. Ineffectiviteit wordt in de winst- en verliesrekening verwerkt indien en voor zover uit de kwantitatieve ineffectiviteitsmeting (cumulatief) een verlies blijkt.

Renterisico

Het renterisicobeleid heeft tot doel de renterisico's die voortkomen uit de financiering van de vennootschap te beperken en daarmee tevens de netto-rentelasten te optimaliseren. Dit beleid vertaalt zich in een gewenst profiel van vastrentende en variabelrentende posities inclusief liquide middelen.

Liquiditeitsrisico

Periodiek worden liquiditeitsbegrotingen opgesteld. Door tussentijdse monitoring en eventuele bijsturing worden liquiditeitsrisico's beheerst.

In de liquiditeitsbegrotingen wordt rekening gehouden met beperkte beschikbaarheid van liquide middelen waaronder bankgaranties.

Transacties met verbonden partijen

De van betekenis zijnde transacties met aandeelhouders en gelieerde maatschappijen, en zoals omschreven in het van toepassing zijnde stelsel inzake financiële verslaggeving, zijn onder normale marktvoorwaarden aangegaan.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en ontvangen investeringssubsidies. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met eventuele restwaarde. Investerings- en stortcompartimenten op Ecopark De Wierde worden naar rato van het aangeleverde tonnage in relatie tot de totale stortcapaciteit afgeschreven. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Periodiek groot onderhoud wordt volgens de componentenbenadering geactiveerd. Hierbij worden de totale uitgaven toegewezen aan de samenstellende delen.

Subsidies in verband met de aanschaf van materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het actief. Deze subsidies worden tijdsevenredig over de verwachte levensduur van het actief ten gunste van de winst- en verliesrekening gebracht.

Financiële vaste activa

De (niet-geconsolideerde) deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde, doch niet lager dan nihil. Deze waarde wordt berekend op basis van de grondslagen van Afvalsturing Friesland NV. Indien er bij een deelneming sprake is van een negatief eigen vermogen en geheel of ten dele wordt ingestaan voor de schulden van de deelneming, wordt voor het aandeel in eventuele verdere verliezen een voorziening gevormd. De vorderingen op en leningen aan deelnemingen evenals de overige vorderingen worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk zijn aan de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Vorraden

Vorraden grond- en hulpstoffen, gereed product en handelsgoederen worden bij eerste waardering gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs op basis van fifo of lagere netto-opbrengstwaarde. Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden. Bij de waardering van de voorraad wordt rekening gehouden met incourantheid. De voorraad gesorteerde kunststoffen wordt gewaardeerd tegen marktconforme tarieven.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste waardering tegen nominale waarde gewaardeerd, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen. Onder de vorderingen is een actieve belastinglatentie opgenomen. Deze actieve latentie ziet toe op voorwaartse verliescompensatie en is gewaardeerd tegen nominale waarde voor zover realisatie daarvan waarschijnlijk is.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Latente belastingverplichtingen:

Voor in de toekomst te betalen belastingbedragen uit hoofde van verschillen tussen commerciële en fiscale balanswaarderingen wordt een voorziening getroffen ter grootte van de som van deze verschillen vermenigvuldigd met het geldende belastingtarief.

Deze voorziening wordt gewaardeerd tegen het voor het komende boekjaar geldende nominale tarief.

Overige voorzieningen

Eindafwerking stortplaatsen

Voor in de toekomst te betalen bedragen in relatie tot het afdekken, afwerken en in één geval de nazorg van de door Afvalsturing Friesland beheerde stortplaatsen zijn voorzieningen gevormd. De voorziening wordt opgebouwd naar rato van het gestorte tonnage. De voorziening voor afdekken en afwerking is opgenomen tegen nominale waarde, de voorziening voor nazorg is opgenomen tegen de contante waarde tegen een disconteringsvoet van 4%.

Voorziening voor jubileumuitkeringen

Deze voorziening is getroffen voor toekomstige jubileumuitkeringen aan werknemers. De voorziening is actuarieel berekend, op basis van contante waarde van de verplichtingen uit geldende regelingen voor jubileumuitkeringen. Hierbij is rekening gehouden met toekomstige salarisstijgingen en ontslagkansen. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 4,5%. De (overgangs-)verplichting wordt lineair opgebouwd.

Pensioenen

De groep heeft diverse pensioenregelingen die worden gefinancierd door afdrachten aan pensioenuitvoerders, te weten een bedrijfstakpensioenfonds en een verzekeringsmaatschappij. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de “verplichting aan de pensioenuitvoerder-benadering”. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de winst- en verliesrekening verantwoord. Aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst wordt beoordeeld of en zo ja welke verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie op balansdatum bestaan. Deze additionele verplichtingen, waaronder eventuele verplichtingen uit herstelplannen van de pensioenuitvoerder, leiden tot lasten voor de vennootschap en worden indien van toepassing in de balans opgenomen. Ultimo 2021 (en 2020) waren er voor de groep geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie.

De beleidsdekkingsgraad van het ABP bedraagt per 31-12-2021 102,8% (31-12-2020: 87,6%). Het ABP heeft een herstelplan opgesteld. In het herstelplan staat hoe ABP de financiële situatie in 10jaar tijd kan herstellen.

Dit betekent dat binnen 10 jaar de vereiste 126% beleidsdekkingsgraad moet worden bereikt. Dit is in lijn met de nieuwe regels voor pensioenfondsen. Heeft ABP een lagere beleidsdekkingsgraad dan 126%, dan is sprake van een tekort. In het herstelplan staan de maatregelen die het bestuur neemt om het tekort weg te werken. Zolang de financiële situatie onvoldoende blijft, moet ABP ieder jaar een nieuw herstelplan opstellen en indienen bij DNB.

Langlopende en kortlopende schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengst van de in het verslagjaar in rekening gebrachte diensten onder aftrek van kortingen en de over de omzet geheven belastingen.

Presentatiewijziging

In 2021 is een presentatiewijziging doorgevoerd inzake de verwerking van de slakken afkomstig uit het verbrandingsproces. De metaalopbrengsten van de slakken worden vanaf 2021 gepresenteerd onder de netto omzet en niet langer in mindering gebracht op verwerkingskosten van de slakken welke gepresenteerd worden onder de kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten. De vergelijkende cijfers 2020 zijn ook aangepast op deze presentatiewijze, de impact hiervan bedraagt € 1.588.000 op de omzet en kosten van uitbesteed werk en externe kosten.

Exploitatiesubsidies

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht in het jaar waar de opbrengsten betrekking op hebben. Dit betreft een subsidie volgens de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie (SDE).

Kosten van grond- en hulpstoffen, uitbesteed werk en andere externe kosten

Deze kosten omvatten de kostprijs van de geleverde diensten, de door derden in rekening gebrachte verwerkingskosten evenals de in rekening gebrachte afvalstoffenbelasting.

Aandeel in het resultaat van niet-geconsolideerde ondernemingen

Als resultaat van deelnemingen waarin invloed van betekenis wordt uitgeoefend op het zakelijke en financiële beleid, wordt opgenomen het aan de vennootschap toekomende aandeel in het resultaat van deze deelnemingen. Dit resultaat wordt bepaald op basis van de bij Afvalsturing Friesland NV geldende grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.

Belastingen

De vennootschapsbelasting wordt berekend tegen het geldende tarief over het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening wordt gehouden met verschillen tussen de winstberekening volgens de jaarrekening en de fiscale winstberekening. De mutatie in latente belastingvorderingen en -schulden wordt hierbij eveneens in aanmerking genomen.

Kritische schattingen en veronderstellingen

De onderneming maakt schattingen en aannames omtrent de toekomst. De resulterende boekhoudkundige uitkomsten zullen, per definitie, zelden gelijk zijn aan de werkelijke resultaten. De schattingen en veronderstellingen worden regelmatig geëvalueerd en zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en overige factoren, inclusief verwachtingen van toekomstige gebeurtenissen die op grond van de omstandigheden als redelijk worden ervaren.

Bijzondere waardeverminderingen vaste activa

Minimaal eenmaal per jaar wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een individueel vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het desbetreffende actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort bepaald.

Grondslagen voor de opstelling van het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen. Winstbelastingen, ontvangen en betaalde interest en ontvangen dividenden worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden worden opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

De verkrijgingsprijs van verworven groepsmaatschappijen wordt opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geldmiddelen heeft plaatsgevonden. Hierbij worden geldmiddelen aanwezig in deze groepsmaatschappijen afgetrokken van de aankoopprijs.

Transacties waarbij geen ruil van geldmiddelen plaatsvindt worden niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasecontract wordt voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde balans

Materiële vaste activa

Een overzicht van de materiële vaste activa is onderstaand opgenomen:

	Bedrijfsgebouwen en - terreinen € 1.000	Machines en installaties € 1.000	Andere bedrijfs- middelen € 1.000	Activa in uitvoering € 1.000	Totaal € 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	46.142	94.951	16.548	5.469	163.110
Investeringen	3.278	10.355	835	1.651	16.119
Reclassificatie	56	5.269	-	-5.325	-
Desinvesteringen	-	-3	-	-	-3
Afschrijvingen	-3.485	-13.083	-1.508	-	-18.076
Boekwaarde per 31 december 2021	45.991	97.489	15.875	1.795	161.150
Afschrijvingspercentages	0-20%	5-33%	5-20%	-	

In voorgaande boekjaren is bij de activering van materiële vaste activa bij de initiële investering en grote investeringsprojecten van groepsmaatschappijen rente over vreemd vermogen in aanmerking genomen.

Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2021	96.063	230.854	33.857	5.469	366.243
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari 2021	49.921	135.903	17.309	-	203.133
Boekwaarde per 1 januari 2021	46.142	94.951	16.548	5.469	163.110
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2021	99.380	246.476	34.573	1.795	382.224
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december 2021	53.389	148.987	18.698	-	221.074
Boekwaarde per 31 december 2021	45.991	97.489	15.875	1.795	161.150

Financiële vaste activa

Een overzicht van de financiële vaste activa is onderstaand opgenomen:

	Niet-geconsolideerde deelnemingen € 1.000	Overige vorderingen € 1.000	Totaal € 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	888	75	963
Mutaties:			
Aflossing leningen	-	-11	-11
Aandeel resultaat	356	-	356
Boekwaarde per 31 december 2021	1.244	64	1.308

De overige vorderingen betreft een ultimo 2020 verstrekte lening. Het rentepercentage bedraagt 1,6%. De vordering heeft een oorspronkelijke looptijd van 7 jaar. Aflossing geschiedt lineair.

Voorraden

	31 december 2021 € 1.000	31 december 2020 € 1.000
Grond- en hulpstoffen	1.085	1.019
Gereed product en handelsgoederen	682	377
Totaal	1.767	1.396

Vorderingen

	31 december 2021	31 december 2020
	€ 1.000	€ 1.000
Debiteuren	18.703	15.581
Participanten en deelnemingen	1.179	1.498
Latente belasting vorderingen	364	364
Vorderingen Belastingen	1.794	1.124
Overige vorderingen	5.850	6.214
Overlopende activa	324	237
	28.214	25.018

Op balansdatum zijn onder de debiteuren begrepen handelsvorderingen op aandeelhouders voor een bedrag van € 7.039.000 (2020: € 7.621.000) en een vordering op aandeelhouders in verband met de uitgifte van aandelen van € 1.398.000 (2020: nihil).

De op de debiteuren in mindering gebrachte voorziening voor het risico van oninbaarheid bedraagt € 16.000 (2020: € 21.000).

De vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar. De latente belastingvorderingen hebben deels een verwachte looptijd langer dan een jaar.

Over de rekening-courantverhoudingen met groepsmaatschappijen wordt geen rente verrekend.

Groepsvermogen

Het verloop van het groepsvermogen is als volgt:

	31 december 2021	31 december 2020
	€ 1.000	€ 1.000
Groepsvermogen per 1 januari	61.055	57.000
Uitgifte aandelen	1.414	-
Resultaat boekjaar	4.936	5.176
Dividend	-2.648	-1.121
Mutatie aandeel derden	-	-
Groepsvermogen per 31 december	64.757	61.055

Er hebben zich geen rechtstreekse vermogensmutaties voorgedaan.

Aandeel van rechtspersoon in het groepsvermogen

Voor een toelichting op het aandeel van de rechtspersoon in het groepsvermogen wordt verwezen naar de toelichting op het eigen vermogen in de vennootschappelijke jaarrekening.

Voorzieningen

	Latente belasting- verplichtingen € 1.000	Overige voorzieningen € 1.000	Totaal € 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	65	14.691	14.756
Dotaties	-	335	335
Uitgaven	-	-88	-88
Vrijval	-65	-	-65
Boekwaarde per 31 december 2021	-	14.938	14.938

De overige voorzieningen betreffen in hoofdzaak de eindafwerking en nazorg van stortplaatsen. De voorzieningen zijn als langlopend te beschouwen. De overige voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31 december 2021 € 1.000	31 december 2020 € 1.000
Voorziening Weperpolder	3.420	3.373
Voorziening eindafwerking De Wierde	11.465	11.265
Voorziening jubileumuitkeringen	53	53
	14.938	14.691

De voorzieningen Weperpolder en eindafwerking De Wierde zijn gevormd om de eindafwerking evenals de daarmee gepaard gaande overige kosten van deze door Afvalsturing Friesland NV beheerde stortplaatsen te financieren. Met betrekking tot de voorziening Weperpolder is daarbij tevens rekening gehouden met de kosten van nazorg. De nazorgkosten voor de stortplaats De Wierde komen voor rekening van de provincie Fryslân.

De toekomstige verplichting voor de eindafwerking De Wierde is, zowel met betrekking tot de inhoud als totaal geschatte kosten, geraamd door een ingenieursbureau. In 2021 is deze berekening geactualiseerd op een bedrag van €17,5 miljoen. De berekening wordt periodiek getoetst en, zo mogelijk aan de hand van aanwezige/beschikbare marktinformatie. Marktprijzen fluctueren in de tijd, derhalve wordt er een bandbreedte gehanteerd met de marktprijzen die Afvalsturing Friesland NV voorhanden heeft. De huidige inschatting van Afvalsturing Friesland NV valt binnen deze gehanteerde bandbreedte. De voorziening voor afdekken en afwerking is opgenomen tegen nominale waarde.

Bij de voorziening voor nazorg Weperpolder zijn de toekomstige kosten met behulp van het zogenaamde RINAS-model geraamd en is de voorziening opgenomen tegen de contante waarde hiervan tegen een disconteringsvoet van 4%. Eens per 5 jaar wordt het RINAS-model geëvalueerd en indien nodig geactualiseerd, tenzij er aanleiding is de berekening eerder te actualiseren.

Voor toekomstige jubileumuitkeringen aan werknemers is een voorziening opgenomen. De voorziening is actuariael berekend op basis van de contante waarde van rechten op grond van aanwezige regelingen voor jubileumuitkeringen. Er is rekening gehouden met toekomstige salaristijgingen en ontslagkansen.

Langlopende schulden

	31 december 2021			31 december 2020		
	Totaal € 1.000	Looptijd > 5 jaar € 1.000	Rentevoet %	Totaal € 1.000	Looptijd > 5 jaar € 1.000	Rentevoet %
Schulden kredietinstellingen	67.963	15.595	1,5-2,6	80.331	25.008	1,8-3,15
Totaal	67.963	15.595		80.332	25.008	

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zijn niet begrepen in de hierboven genoemde bedragen, maar opgenomen onder de kortlopende schulden.

De langlopende schulden hebben voor € 66.044.000 betrekking op hypothecaire leningen. De rentepercentages zijn deels variabel en gekoppeld aan Euribor.

Verstreckte zekerheden

- 1^e hypotheek € 7.500.000 op de nieuwbouw van het bedrijfscomplex/industriële op De Hemrik te Leeuwarden, 40% eigen gebruik en 60% verhuur aan Fryslân Miljeu (jaarhuur).
- 1^e hypotheek ad € 209.250.000 op de percelen grond inclusief opstallen, kadestraal gemeente Harlingen, Sectie F, nummers 697, 1428, 1429, 1541, 1544, 1546 en 1547
- Scheidings- en Bewerkingsinstallatie Friesland VOF heeft een aantal leningen afgesloten. Afvalsturing Friesland NV staat er voor in dat het garantievermogen wordt gehandhaafd op een bedrag ten minste gelijk aan 25% van het gecorrigeerde balanstotaal.
- Verpanding van de huurpenningen uit hoofde van de huurinkomsten betrekking hebbend op de verhuur voor voornoemd bedrijfscomplex door Afvalsturing Friesland NV aan BV Fryslân Miljeu Bedrijfservice en BV Fryslân Miljeu Noordwest inclusief de eventueel aan deze vordering verbonden rechten en zekerheden.
- Verpanding van de vorderingen derden en intercompany van Afvalsturing Friesland NV, ASF Scheidings- en Bewerkingsinstallatie Friesland BV en Reststoffen Energie Centrale BV.
- Verpanding van machines/inventaris en bankrekeningen van Afvalsturing Friesland NV en Reststoffen Energie Centrale BV.
- Verpanding bedrijfsinventaris en goederen SBI VOF.
- Verpanding van afval- en energiecontracten van en verzekeringsuitkeringen aan Reststoffen Energie Centrale BV en/of Afvalsturing Friesland NV (voor zover deze betrekking hebben op REC).
- Verpanding van aandelen in Reststoffen Energie Centrale BV, ASF Scheidings- en Bewerkingsinstallatie Friesland BV, Afvalverwerking Regio Friesland BV en Omrin Econvert BV.
- Pandrecht eerste rang op de gehouden aandelen in het kapitaal van Kunststoffen Sorteert Installatie BV tot meerdere zekerheid voor de volledige en behoorlijke nakoming van alle bestaande en toekomstige verplichtingen die Kunststoffen Sorteert Installatie BV heeft of zal hebben jegens haar bank, al dan niet onder voorwaarden opeisbaar, uit hoofde van de financieringsovereenkomst van Kunststoffen Sorteert Installatie BV.

Kortlopende schulden

	31 december 2021	31 december 2020
	€ 1.000	€ 1.000
Aflossing komend jaar op langlopende schulden	12.800	14.022
Schulden kredietinstellingen	5.048	-
Participanten en deelnemingen	855	917
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	9.857	10.833
Belastingen en premies sociale verzekeringen	7.946	7.012
Pensioenpremies	205	177
Overige schulden	8.825	4.722
	45.536	37.683

De kortlopende schulden hebben naar verwachting een looptijd korter dan een jaar.

De maximale kredietfaciliteit rekening courant bij kredietinstellingen bedraagt € 7.850.000. Deze maximale faciliteit is niet benut. De verstrekte zekerheden staan vermeld onder de toelichting op de langlopende schulden.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

- Er zijn bankgaranties afgegeven ter hoogte van € 250.000. De totale bankgarantiefaciliteit bij kredietinstellingen bedraagt € 1.700.000.
- Er zijn investeringsverplichtingen aangegaan ter hoogte van ca. € 1.320.000.
- Er is een bankgarantie ter hoogte van € 151.000 ontvangen met betrekking tot een investeringsproject.
- Binnen de groep bestaan fiscale eenheden. Afvalsturing Friesland NV (hoofd) en Afvalverwerking Regio Friesland BV, Bouw en Reststoffen Friesland BV en Omrin Econvert BV vormen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting, ASF Scheidings- en Bewerkingsinstallatie Friesland BV (hoofd) en ReststoffenEnergieCentrale BV vormen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Afvalsturing Friesland NV (hoofd), Bouw- en Reststoffen Friesland BV en ReststoffenEnergieCentrale BV vormen een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. Iedere vennootschap in de fiscale eenheid is hoofdelijk aansprakelijk voor de door de combinatie verschuldigde vennootschapsbelasting en omzetbelasting.
- Verschillende groepsmaatschappijen zijn operationele leaseverplichtingen aangegaan ten behoeve van personenauto's. De maximale looptijd van deze contracten is 5 jaar. Van de jaarverplichting heeft € 222.000 een contractuele looptijd korter dan 1 jaar en € 245.000 een contractuele looptijd tussen de 1 en 5 jaar.
- Afvalsturing Friesland N.V. is op basis van de B3-status risicodragend ten aanzien van de WW. Voor de overige juridische entiteiten in de groep is dit niet van toepassing.
- Er is een garantie afgegeven aan een energiebedrijf op grond waarvan Afvalsturing Friesland NV garant staat voor de schulden van REC BV jegens het energiebedrijf. Het bedrag van de garantie is onbeperkt.
- Er is een onherroepelijke en onvoorwaardelijke borgstelling afgegeven voor 15/45 deel van de op enige moment uitstaande verplichting uit hoofde van de financieringsovereenkomst van Kunststoffen Sorteert Installatie BV. Het bedrag waarvoor deze borgstelling kan worden aangesproken zal nimmer meer bedragen dan € 7.500.000.

Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde winst- en verliesrekening

Netto-omzet

De netto-omzet (geheel in Nederland gerealiseerd) kan als volgt worden gespecificeerd:

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Afvalverwerking	63.487	64.359
Energie en grondstoffen	58.388	52.145
Overig	10.306	9.564
	132.181	126.068

Van de omzet Energie en grondstoffen heeft € 1.406.000 betrekking op de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie (SDE).

Kosten van grond- en hulpstoffen

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Inkoop energie	4.680	2.385
Inkoop overig	5.967	7.091
	10.647	9.476

Kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Verwerkingskosten	38.549	33.816
Inhuur transport	6.955	7.728
Inhuur personeel	6.373	6.643
	51.877	48.187

Lonen, salarissen en sociale lasten

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Lonen en salarissen	15.805	14.815
Sociale lasten	2.054	2.018
Pensioenlasten	2.422	2.148
	20.281	18.981

Het gemiddeld aantal werknemers (fte) gedurende het jaar bedroeg (allen in Nederland):

	2021	2020
	fte	fte
Afvalverwerking en energieproductie	143	133
Overige en ondersteunende activiteiten	104	99
	247	232

Overige bedrijfskosten

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Onderhoud installaties	8.773	9.105
Huisvestingskosten	3.483	3.024
Transportkosten	1.729	1.481
Overige personeelskosten	1.968	1.576
Overige bedrijfskosten	7.451	7.703
	23.404	22.889

Aandeel in resultaat van niet-geconsolideerde ondernemingen waarin wordt deelgenomen

Dit betreft het aandeel in het resultaat van de vennootschappen waarin wordt deelgenomen.

Financiële baten en lasten

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Andere rentebaten en soortgelijke opbrengsten	-	-
Rentelasten en soortgelijke kosten	-1.817	-2.063
	-1.817	-2.063

Belastingen

In de post belastingen is tevens de mutatie in de latente belastingverplichtingen begrepen. Doordat gebruik gemaakt wordt van fiscale faciliteiten zoals de Energie Investeringsaftrek, ontstaan permanente verschillen in resultaatsbepaling en belastingdruk.

De nominale belastingdruk bedraagt ca 24%.

Overige toelichtingen

Honorarium accountantsorganisatie Deloitte

Het honorarium (ex art. 2:382a BW) voor de accountantsorganisatie inzake het onderzoek van de jaarrekening 2021 bedraagt € 112.500 (2020: € 107.500), het honorarium inzake overige controleopdrachten 2021 bedraagt € 3.750 (2020: €3.660), het honorarium inzake adviesdiensten op fiscaal terrein bedraagt nihil (2020: nihil).

Bezoldiging van bestuurder en commissarissen

Voor de bezoldiging van commissarissen van de rechtspersoon kwam in 2021 een bedrag van € 93.500 (2020: € 93.000) ten laste van de vennootschap en haar dochter- of groepsmaatschappijen. Op grond van artikel 383.1 titel 9 BW2 blijft de vermelding bezoldiging bestuurder achterwege. Met inachtneming van deze regeling blijft de opgave die herleid kan worden tot een enkele natuurlijke persoon, achterwege.

Leningen (alsmede voorschotten en garanties) voor bestuurder en commissarissen

Het per 31 december 2021 uitstaande bedrag aan leningen (alsmede voorschotten en garanties) ten behoeve van de bestuurder en commissarissen was nihil (2020: nihil).

Vennootschappelijke balans per 31 december 2021 na resultaatbestemming

	31 december 2021		31 december 2020	
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Actief				
Vaste activa				
Materiële vaste activa	32.059		29.185	
Financiële vaste activa	53.508		53.684	
		85.567		82.869
Vlottende activa				
Vorraden	829		841	
Vorderingen	26.366		17.980	
Liquide middelen	23		2.993	
		27.218		21.814
		112.785		104.683

Vennootschappelijke balans per 31 december 2021 na resultaatbestemming

	31 december 2021		31 december 2020	
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Passief				
Eigen vermogen				
Gepaatst kapitaal	1.938		1.728	
Agio	1.584		380	
Wettelijke en statutaire reserves	1.055		699	
Overige reserves	57.644		55.600	
Voorgesteld dividend over boekjaar	2.536		2.648	
		64.757		61.055
Vorzieningen		14.938		14.691
Langlopende schulden		10.048		12.336
Kortlopende schulden		23.042		16.601
		112.785		104.683

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2021

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen na belastingen	4.835	3.274
Overige baten en lasten na belastingen	101	1.902
Resultaat na belastingen	4.936	5.176

Toelichting op de vennootschappelijke balans en winst- en verliesrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Voor de algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening, de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat, alsmede voor de toelichting op de onderscheiden activa en passiva en de resultaten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening, voor zover hierna niet anders wordt vermeld.

De vennootschappelijke winst- en verliesrekening is op grond van artikel 2:402 BW in beknopte vorm weergegeven.

Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige balans

Materiële vaste activa

Een overzicht van de materiële vaste activa is onderstaand opgenomen:

	Bedrijfsgebouwen en -terreinen	Machines en installaties	Andere bedrijfs- middelen	Activa in uitvoering	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	22.507	5.747	931	-	29.185
Investerings	2.750	3.466	319	-	6.535
Reclassificatie	-	-	-	-	-
Desinvesteringen	-	-	-	-	-
Afschrijvingen	-2.185	-1.115	-361	-	-3.661
Boekwaarde per 31 december 2021	23.072	8.098	889	-	32.059
Afschrijvingspercentages	0-20%	7-33%	10-20%	-	
Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2020	59.573	21.285	5.847	-	86.705
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari 2020	37.066	15.538	4.916	-	57.520
Boekwaarde per 1 januari 2021	22.507	5.747	931	-	29.185
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2021	62.307	24.751	6.047	-	93.105
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december 2021	39.235	16.653	5.158	-	61.046
Boekwaarde per 31 december 2021	23.072	8.098	889	-	32.059

Financiële vaste activa

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	37.200	32.721
Deelnemingen in overige verbonden maatschappijen	1.244	888
Vorderingen op groepsmaatschappijen	15.000	20.000
Overige vorderingen	64	75
	53.508	53.684

Het verloop van de deelnemingen is als volgt:

	Deelnemingen in groeps- maatschappijen € 1.000	Deelnemingen in overige verbonden maatschappijen € 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	32.721	888
Resultaat deelnemingen	4.479	356
Dividend	-	-
Boekwaarde per 31 december 2021	37.200	1.244

Het verloop van de vorderingen kan als volgt worden gespecificeerd:

	Vorderingen op groeps- maatschappijen € 1.000	Overige vorderingen €1.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	20.000	75
Verstrekingen	-	-
Aflossingen	-5.000	-11
Boekwaarde per 31 december 2021	15.000	64

De vordering op groepsmaatschappijen betreft een achtergestelde vordering op de totale financiering van een groepsmaatschappij. Het rentepercentage bedroeg 3%.

De overige vordering betreft een ultimo 2020 verstrekte lening. Het rentepercentage bedraagt 1,6%. De vordering heeft een oorspronkelijke looptijd van 7 jaar. Aflossing geschiedt lineair.

Vorderingen

	31 december 2021	31 december 2020
	€ 1.000	€ 1.000
Debiteuren	12.094	12.192
Groepsmaatschappijen	12.805	3.388
Participanten en deelnemingen	785	1.045
Belastingen	611	797
Overige vorderingen	71	558
	26.366	17.980

Op balansdatum zijn onder de debiteuren begrepen handelsvorderingen op aandeelhouders voor een bedrag van € 7.010.000 (2020: € 7.578.000) en een vordering op aandeelhouders in verband met de uitgifte van aandelen van € 1.398.000 (2020: nihil).

De op de debiteuren in mindering gebrachte voorziening voor het risico van oninbaarheid bedraagt € 16.000 (2020: € 21.000).

Over de rekening-courantverhoudingen met groepsmaatschappijen wordt geen rente verrekend.

Eigen vermogen

Geplaatst kapitaal

Het geplaatst kapitaal van de vennootschap bedraagt € 1.937.700 verdeeld in 3.001 gewone aandelen A van € 450 per stuk en in 1.305 gewone aandelen B.

Het totaal aantal geplaatste gewone aandelen A is 3.001. Hiervan is 1 aandeel in handen van de gemeenschappelijke regeling OLAF en zijn de overige 3.000 aandelen in handen van de Friese gemeenten.

Ook zijn er 1.305 gewone aandelen B geplaatst. Deze aandelen zijn in handen van de gemeenten Putten, Ermelo, Oldebroek, Elburg, Nunspeet, Harderwijk en Eemsdelta, de N.V. Irado (is eigendom van de gemeenten Schiedam, Vlaardingen Capelle aan den IJssel, Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk) en vanaf 2021 de gemeenten Westerwolde, Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier.

Het verloop van het geplaatst kapitaal is als volgt:

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Geplaatst kapitaal per 1 januari	1.728	1.728
Uitgifte aandelen	210	-
Geplaatst kapitaal per 31 december	1.938	1.728

Van het geplaatst kapitaal is op balans datum € 207.000 nog niet gestort.

Agio

De post agio is in 2021 (2020 geen mutatie) gemuteerd als gevolg van de uitgifte aandelen B. De post agio kan als volgt worden gespecificeerd:

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Agio op aandelen A	380	380
Agio op aandelen B	1.204	-
Agio per 31 december	1.584	380

Wettelijke en statutaire reserves

Het verloop van de post wettelijke en statutaire reserves is als volgt:

	Ingehouden winst deelnemingen € 1.000	Euro-reserve € 1.000	Totaal € 1.000
Stand per 1 januari 2020	479	11	
Mutaties:			
Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen (minus uitkeringen)	209	-	209
Stand per 31 december 2020	688	11	699
Stand per 1 januari 2021	688	11	699
Mutaties:			
Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen (minus uitkeringen)	356	-	356
Stand per 31 december 2021	1.044	11	1.055

Overige reserves

Het verloop van de post overige reserves is als volgt:

	2021	2020
	€ 1.000	€ 1.000
Overige reserves per 1 januari	55.600	53.281
Resultaat boekjaar	4.936	5.176
Voorgesteld dividend A	-1.768	-2.069
Voorgesteld dividend B	-768	-579
Mutatie ten koste van wettelijke reserves	-356	-209
Overige reserves per 31 december	57.644	55.600

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	Overige reserves Aandelen A	Overige reserves Aandelen B
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	50.650	4.950
Resultaat boekjaar	3.440	1.496
Voorgesteld dividend A	-1.768	-
Voorgesteld dividend B	-	-768
Mutatie ten koste van wettelijke reserve	-248	-108
Boekwaarde per 31 december 2021	52.074	5.570

Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar 2021

De directie stelt met goedkeuring van de Raad van Commissarissen aan de Algemene Vergadering voor van het resultaat over het boekjaar 2021 ten bedrage van € 4.936.000 een bedrag van € 95.000 als primair dividend aandelen A en € 41.000 als primair dividend B uit te keren conform het bepaalde in artikel 24 lid 3 van de statuten, een bedrag van € 1.673.000 als aanvullend dividend aandelen A en € 727.000 als aanvullend dividend aandelen B uit te keren conform het bepaalde artikel 24 lid 5 van de statuten. Voorgesteld wordt het resterende gedeelte van het resultaat ten gunste van de overige reserves A en B te brengen.

Dit voorstel is al in de jaarrekening verwerkt met dien verstande dat het voorgestelde dividend nog niet als schuld is opgenomen, maar nog steeds onderdeel uitmaakt van het eigen vermogen.

Resultaatbestemming voorgaand boekjaar 2020

De jaarrekening 2020 is vastgesteld door de Algemene Vergadering op 23 april 2021. De resultaatsbestemming is vastgesteld conform het daartoe gedane voorstel.

Langlopende schulden

	31 december 2021			31 december 2020		
	Totaal € 1.000	Looptijd > 5 jaar € 1.000	Rentevoet %	Totaal € 1.000	Looptijd > 5 jaar € 1.000	Rentevoet %
Schulden kredietinstellingen	10.048	-	1,83-2,60	12.336	-	1,83-3,15

De rentepercentages zijn deels variabel en gekoppeld aan Euribor.

Verstreckte zekerheden

De verstreckte zekerheden zijn mede begrepen in de verstreckte zekerheden zoals vermeld in de toelichting op de geconsolideerde balans.

Kortlopende schulden

	31 december 2021	31 december 2020
	€ 1.000	€ 1.000
Aflossing komend jaar op langlopende schulden	2.363	2.513
Kredietinstellingen	5.048	-
Schulden aan groepsmaatschappijen	2.881	3.715
Schulden aan deelnemingen	26	-
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	5.736	5.037
Belastingen en premies sociale verzekeringen	5.337	4.061
Pensioenpremies	157	134
Overige schulden en overlopende passiva	1.494	1.141
	23.042	16.601

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Deze rechten en verplichtingen zijn mede begrepen in de niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen zoals vermeld in de toelichting op de geconsolideerde balans.

Toelichting op de onderscheiden posten van de winst- en verliesrekening

Het gemiddeld aantal werknemers (fte) gedurende het jaar bedroeg 141 (2020: 135 fte).

Honorarium accountantsorganisatie

Het honorarium (ex art. 2:382a BW) voor de accountantsorganisatie inzake het onderzoek van de jaarrekening en fiscale adviezen is opgenomen in de opgave in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Gebeurtenissen na balansdatum

Inmiddels is door de oorlogssituatie in Oekraïne sprake van een nieuwe crisis. Hoe ingrijpend de economische effecten van deze crisis zullen zijn, is op dit moment nog moeilijk te overzien.

De impact voor de bedrijfsvoering van Afvalsturing Friesland zal naar verwachting niet van substantiële betekenis zijn. Rekening moet worden gehouden met (verder) stijgende energieprijzen, die zich enerzijds zullen vertalen in hogere inkoopkosten voor energie maar anderzijds ook in (verdere) stijging van onze opbrengsten uit de afzet van de energie die wij uit het afval produceren. Per saldo zal dit geen nadelig effect op onze exploitatie hebben.

Verder is in dit verband van belang dat Afvalsturing Friesland geen zakelijke relaties onderhoudt met bedrijven in Oekraïne, Rusland en Wit-Rusland en geen afvalstoffen uit deze landen importeert of deelstromen voor verdere be- en verwerking naar deze landen afvoert.

Ondertekening van de jaarrekening

Leeuwarden, 18 maart 2022

Statutair directeur:

Raad van Commissarissen:

_____ dhr. J.W.G. Vernooij

_____ dhr. P. den Oudsten
pres.-commissaris

_____ dhr. J.G. Bonnema

_____ dhr. D. Hoogendoorn

_____ mw. M.A.J. Jager-Wöltgens

_____ dhr. R.A.M. Karsmakers

_____ mw. B. Vlieger-Ruitenbergh

_____ dhr. J.E. Wigboldus

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

In artikel 24 van de statuten van de vennootschap staat het volgende opgenomen betreffende de resultaatbestemming:

- lid 1 De algemene vergadering is bevoegd tot bestemming van de winst die door de vaststelling van de jaarrekening is bepaald, met inachtneming van het bepaalde in het voorgaande artikel en het hierna in dit artikel bepaalde.
- lid 2 De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover het eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden. Uitkering van winst geschiedt na de vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is. Op aandelen wordt geen winst ten behoeve van de vennootschap uitgekeerd. Bij de berekening van de winstverdeling tellen de aandelen die de vennootschap in haar eigen kapitaal houdt niet mede, tenzij deze aandelen belast zijn met vruchtgebruik of daarvan met medewerking van de vennootschap certificaten zijn uitgegeven. De vennootschap mag tussentijds slechts uitkeringen doen, indien aan het vereiste als vermeld in de eerste zin van dit lid is voldaan blijktens een tussentijdse vermogensopstelling als bedoeld in artikel 2:105 lid 4 Burgerlijk Wetboek.
- lid 3 Van de winst wordt met inachtneming van het in de vorige leden bepaalde aan zowel de houders van aandelen A als de houders van aandelen B een primair dividend toegekend van zeven procent (7%) over het nominaal bedrag van hun aandelen of zoveel minder als het beschikbare bedrag toelaat. Op elk aandeel wordt een gelijk bedrag uitgekeerd.
- lid 4 Voor zover het eigen vermogen van de vennootschap minder dan vijftientwintig procent (25%) van het balanstotaal van de vennootschap bedraagt, wordt het na toepassing van lid 3 resterende gedeelte van de winst gereserveerd, totdat het eigen vermogen van de vennootschap vijftientwintig procent (25%) van het balanstotaal van de vennootschap bedraagt, waarbij het te reserveren bedrag naar rato van het aantal geplaatste aandelen A en aandelen B wordt toegevoegd aan de winstreserve A en de winstreserve B.
- lid 5 Indien en voor zover het eigen vermogen van de vennootschap - het bepaalde in lid 3 en lid 4 in aanmerking genomen - vijftientwintig procent (25%) of meer doch minder dan vijfendertig procent (35%) van het balanstotaal van de vennootschap bedraagt dan wel zou bedragen, wordt het na toepassing van genoemde leden resterende gedeelte van de winst, ten minste de helft toegevoegd aan de winstreserve A en de winstreserve B, zulks naar rato van het aantal geplaatste aandelen A en aandelen B en totdat het eigen vermogen van de vennootschap vijfendertig procent (35%) van het balanstotaal van de vennootschap bedraagt. De resterende winst kan worden uitgekeerd aan de houders van de aandelen A en aandelen B, alsdan overeenkomstig een daartoe genomen besluit van de algemene vergadering.

- lid 6 Indien en voor zover het eigen vermogen van de vennootschap - het bepaalde in lid 3 tot en met lid 5 in aanmerking genomen - vijfendertig procent (35%) of meer van het balanstotaal van de vennootschap bedraagt dan wel zou bedragen, kan de resterende winst of een deel daarvan worden uitgekeerd aan de houders van aandelen A en aandelen B, zulks naar rato van het aantal geplaatste aandelen A en aandelen B, alsdan overeenkomstig een daartoe genomen besluit van de algemene vergadering. Indien en voor zover de algemene vergadering besluit de resterende winst of een deel daarvan niet uit te keren, wordt het betreffende gedeelte van de winst toegevoegd aan de winstreserve A en de winstreserve B, zulks naar rato van het aantal geplaatste aandelen A en aandelen B.
- lid 7 Geen verliezen zullen ten laste van de reserves A en reserves B worden gebracht, tenzij het verliezen betreft die niet uit een reserve - niet zijnde de reserves A en reserves B- bestreden of op andere wijze gedelgd kunnen worden en de algemene vergadering besluit verliezen af te boeken van het saldo van de betrokken reserves.
Verliezen worden, indien en zover zulks mogelijk is, van de reserves A en B afgeboekt naar verhouding van het aantal geplaatste aandelen A en B ten tijde van het besluit tot afboeking. Aandelen die ingevolge lid 2 niet meetellen bij de berekening van de winstverdeling tellen hierbij niet mee. Binnen de reserves A respectievelijk B vindt eerst afboeking plaats ten laste van de winstreserve en indien nodig hierna van de agioreserve. Indien de volledige reserves B mochten zijn afgeboekt, zal een resterend verlies ten laste van de reserves A worden gebracht en vice versa.
- lid 8 Indien een afboeking, als in het vorige lid bedoeld, ten laste van één of beide bedoelde reserves heeft plaatsgevonden, zullen in volgende jaren behaalde winsten allereerst worden bestemd tot aanzuivering van het bedrag, dat van deze reserves werd afgeboekt, zulks in verhouding van de grootte van de afgeboekte bedragen.
Indien evenwel op grond van het bepaalde in de laatste zin van lid 7 een meer dan evenredige afboeking heeft plaatsgevonden, zal het meer dan evenredig afgeboekte bedrag bij voorrang worden aangezuiverd.
- lid 9 Ten laste van door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd indien en voor zover de wet dat toestaat.
- lid 10 Indien blijkens de vastgestelde winst- en verliesrekening over enig jaar verlies is geleden, hetwelk niet uit een reserve kan worden bestreden of op andere wijze gedelgd wordt, geschiedt in de volgende jaren geen winstuitkering zolang zodanig verlies niet is aangezuiverd.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen verklaring.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de aandeelhouders en de raad van commissarissen van Afvalsturing Friesland N.V.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Afvalsturing Friesland N.V. te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Afvalsturing Friesland N.V. op 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2021.
2. De geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2021.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Afvalsturing Friesland N.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de IN HET JAARVERSLAG opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Bericht van de raad van commissarissen aan de Algemene Vergadering.
- Verslag van de directie.
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bericht van de raad van commissarissen aan de Algemene Vergadering en verslag van de directie, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vennootschap haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Leeuwarden, 18 maart 2022

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs M.T. van Opzeeland RA

220384C5E9.02/JS/4